

ID	typ objektu	název	vesnice	statut ochrany	vznik	Historie	Současný stav	Navrhované možnosti využití
87	těžba železných rud	Malá Macocha	Babice nad Svitavou		přelom 18. a 19. století	Severně od Babic jsou v lesích četné stařiny po dolování železných rud, z nichž nejznámější je Malá Macocha. Další stařiny jsou v lesních tratích Sedm dubů, Jelenec a Nad Vaječnickem. Malá Macocha je součástí historické důlní míry Barbora. Ruda byla těžena jiným způsobem, který se lišil od klasického hlubinného způsobu těžby na Rudické plošině. Horníci vytěžovali rudické vrstvy v celém objemu vyplněných krasových dutin. Jáma byla hloubena v několika poměrně úzkých vertikálních propastech (tzv. geologické varhany) do hloubky asi 42 m. Na dně propast údajně pokračovala do neznámé hloubky systémem osmi úzkých trychtýřů. Průměr závrtu na povrchu obnášel cca 100 m. Těžba probíhala na přelomu 18. a 19. století. Již na konci 19. století byl terén prakticky shodný s dnešním stavem (35).	Po ukončení těžby byla fosilní krasová kapsa zaspána hlušinou. Podrobnosti o rozmístění jednotlivých lokalit v publikaci Cesta železa Moravským krasem a stejnojmenné naučné stezce (35).	Lokalita je již zahrnuta v interpretační projektu "Cesta železa moravským krasem" (publikace, naučná stezka). Bylo by vhodné motiv "zpracovávání železa" využít i pro další rozvoj cestovního ruchu.
1	vodní mlýn	Bílovický mlýn	Bílovice nad Svitavou		1612	Bílovický (panský mlýn) byl postaven v roce 1612., první splav byl postaven 1668 (na Svitavě). V r. 1753 se na tento panský mlýn zakoupil svobodný mlynářský mistr Jakub Žižka z Bučovic. Od roku 1764 byl na bílovickém mlýně mlynářský mistr Frant. Pánek, který dědičně zakoupený mlýn zdědil přiženěním. R. 1766 se na mlýn zakoupil František Kunst z Letovic. V roce 1773 ji převzal jeho bratr Václav Kunst. R 1809 zdědil mlýn Jan Kunct. R 1829 zakoupil mlýn pan Julínek. Rod Julínků se na mlýně udržel až do r. 1914. V r. 1868 byl mlýn přestavěn na měly. V roce 1888 byl zřízen katr a rozšířena píla. Turbina byla pořízena v r. 1882 a v r. 1909 elektrárna. V r. 1912 převzala mlýn od Jana Julínka nově zřízená Společnost Mlýn a píla. Julínek provozoval od r. 1840 do r. 1914 také živnost pekařskou (10). Ve 30. letech 20. století původní turbínu nahradila Kaplanova turbina vyrobená firmou I. Storek, Brno (12).	Současná podoba mlýna pochází z přestavby v roce 1909. V mlýně sídlí firma Brněnská mlynářská s.r.o. (po prodeji, který proběhl v roce 2010) a nadále v něm probíhá mlynářská výroba.	Navrhujeme zpracovat speciální studii "Historie vodních mlýnů", která by čerpala z dostupných archivních pramenů. Na základě toho pak zpracovat "mlynářskou stezku vodních a větrných mlýnů v regionu" (publikace, naučná stezka, zážitkový balíček pro turisty).
4	těžba ledku	huť svaté Antonie	Bořitov		1619	První zmínka 1619, dle zprávy z roku 1671 se nacházely 3 hutě na obvodu polí bořitovských při Chlumu. Kamenec byl vyráběn v kamencových hutích pálením. R. 1706 byla vyráběna také skalice či vitriol. Pracovali ještě 1714. Ledek se zde dobýval již od 17. století z místních kamencových břidlic, podobně jako v okolí Černé hory a Doubravice. Huť byla obnovena roku 1861, avšak pro malou výtěžnost v průběhu 19. století zrušena (13). Později se zde chvíli dobývalo i uhlí.	V místě je patrna řada výsypek, na katastru Bořitova i na katastru sousední obce Obory, část Huť sv. Antonie).	Zahrnout do připravované naučné stezky kolem Bořitova.
2	vodní mlýn	Váňův mlýn	Bořitov		?	Podrobnější historii objektu nebylo možné v rámci rozsahu této studie zjistit. Doporučujeme provést speciální studii archiválií.	soukromý pozemek, zařízení není zachováno, není zachováno ani náhon	Navrhujeme zpracovat speciální studii "Historie vodních mlýnů", která by čerpala z dostupných archivních pramenů. Na základě toho pak zpracovat "mlynářskou stezku vodních a větrných mlýnů v regionu" (publikace, naučná stezka, zážitkový balíček pro turisty).
3	vodní mlýn		Bořitov		?	U bořitovského rybníka v horní části osady, r. 1810 prodán boskovickému mlynáři, č.p. 32. Byl o jednom složení moučném a jednom krupičném (13). Podrobnější historii objektu nebylo možné v rámci rozsahu této studie zjistit. Doporučujeme provést speciální studii archiválií.	soukromý pozemek, v rekonstrukci, zařízení i náhon zachovány	Navrhujeme zpracovat speciální studii "Historie vodních mlýnů", která by čerpala z dostupných archivních pramenů. Na základě toho pak zpracovat "mlynářskou stezku vodních a větrných mlýnů v regionu" (publikace, naučná stezka, zážitkový balíček pro turisty).
5	zemědělská usedlost	Soldánovo	Bousín		19. století	Původní venkovské stavení z 19. století se zachovanými prvky zemědělské usedlosti.	Majetek propadl obci, v současné době statek vlastní příbuzný původních majitelů, který nemá o rekonstrukci zájem.	Zbudovat regionální muzeum zemědělství - ukázka bydlení, hospodaření.
31	špýchar	venkovská usedlost, jen: špýchar - č.p.. 2	Buková	kulturní památka	19. století	z 19. století	Objekt zachován, na soukromém pozemku.	Celý komplex dochované "lidové" architektury v Bukové lépe propagovat.
8	pivovar	Panský pivovar	Černá hora		1550	První, nepřímá zpráva o panském pivovaru v Černé Hoře - vedle něj tehdy ve městečku existoval ještě pivovar sousedský - pochází z roku 1530, výslovně je pak podnik doložen k roku 1550. Tehdy patřil pánům Černoohorským z Boskovic. V roce 1597 se pány Černé Hory stávají Lichtensteinové, za nichž byl v roce 1680 pivovar opraven a rozšířen. V roce 1719 přešlo panství v držení Auerspergů, kterým patřilo až do roku 1830. V roce 1802 pivovar vyhořel. Po téměř třiceti letech majetkové nestability přešel v roce 1859 velkostatek i s pivovarem na rod Friesů. V 60. letech 19. století se pivovar dostává poprvé ve své historii do nájmu (do roku 1873). V letech 1871-73 nechal hrabě August Fries vedle starého pivovaru, který byl upraven na sladovnu s anglickým hvozdem, postavit nový pivovar s výrobní kapacitou 15-20 000 hl piva, poháněný parním strojem firmy Noback a Fritze. Zpočátku se v něm však - zejména pro odbytové potřeby - vyrábělo pouze 4 000 hl. Po čtyřech letech byl v režii velkostatku neefektivní podnik pronaját. V 1896 byla vytvořena Rolnická akciová společnost pivovarní a sladovní v Černé Hoře a pivovar si najala, což znamenalo příznivý obrát v jeho vývoji. Spoluzakladatelem a prvním předsedou společnosti se stal P. V. Ševčík, farář ve Viskách, od roku 1902 v Černé Hoře, poslanec moravského zemského sněmu, od roku 1920 senátor Národního shromáždění. 1. světová válka pivovar těžce postihla, po jejím skončení však začala výroba zase rychle vzrůstat. Počátkem 20. století černoohorský pivovar začal postupně překonávat původní hranice svých odbytišť a pronikat do širokého okolí. V roce 1923 majitel Mořic Fries nabídl pivovar a sladovnu společnosti ke koupi, a tak se celý objekt stal jejím vlastnictvím. Úspěšný rozvoj v tomto období je do velké míry spjat se jménem J. Poláka, sládky, poté ředitele pivovaru (1910—37) a autora knihy Správa pivovaru. Za Protektorátu byla administrativním způsobem výroba omezoována a snižována stupňovitost až na 3,25 stupně. V posledních dnech války ustupující Němci odvezli významnou část inventáře. V průběhu let 1945 došlo po určitém zanedbání technického stavu v uplynulém desetiletí k mnohým modernizacím. V roce 1949 byl Černoohorský pivovar, a. s., znárodněn a začleněn do Středomoravských pivovarů, n. p., v Brně (od roku 1960 Jihomoravské pivovary, n. p., Brno). Po celá 50. a 60. léta se projevovala snaha o jeho zrušení, ale pivovar se přes problémy s technologickým stavem nadále rozvíjel. Od té doby změnil pivovar ještě několikrát název a to: v roce 1981 na Jihomoravské pivovary k.p. Brno, v roce 1988 Pivovar Brno s.p., v roce 1991 Pivovary a sodovkárny Brno a.s., v roce 1994 Jihomoravské pivovary a.s. Brno a konečně 11.září roku 1996 se stal pivovar akciovou společností s názvem PIVOVAR ČERNÁ HORA a.s. (12). 1.4.2010 se pivovar stává součástí skupiny K Brewery.	Panský pivovar ve své původní podobě vyhořel v roce 1802, dnešní podoba je po přestavbách. Architektonicky cenná budova varny spočívá velkou částí stavební hmoty pravděpodobně na základech starého renesančního pivovaru. V areálu jsou též budovy s architektonickými prvky baroka a 19. století(19).V blízkosti pivovaru je budováno muzeum pivovarnictví a wellness centrum Sladovna.	Navrhujeme doplnit expozici v Muzeu pivovarnictví v Černé Hoře o část věnovanou pivovarům, lihovarům a palírnám (historie, současnost). Případně vytvořit stezku (např. pro cyklisty formou geocashingu - hledání starých pivovarů, lihovarů, palíren).
6	vodní mlýn	Oborský mlýn	Černá Hora		po 1750	Po vystavění rybníka v r. 1750, první zmínka (o prodeji již z orku 1760) (13). Podrobnější historii objektu nebylo možné v rámci rozsahu této studie zjistit. Doporučujeme provést speciální studii archiválií.	Objekt zachován, bez náhonu ani mlecího zařízení.	Navrhujeme zpracovat speciální studii "Historie vodních mlýnů", která by čerpala z dostupných archivních pramenů. Na základě toho pak zpracovat "mlynářskou stezku vodních a větrných mlýnů v regionu" (publikace, naučná stezka, zážitkový balíček pro turisty).
7	vodní mlýn	"horní"	Černá Hora		1641	Zmínka 1641, býval na dva moučné chody a jeden kroupový chod. V roce 1786 měl troje složení moučné a jedno kupující (13). Podrobnější historii objektu nebylo možné v rámci rozsahu této studie zjistit. Doporučujeme provést speciální studii archiválií.	Objekt zachován, zachováno i mlecí zařízení, ale nefunkční (bez náhonu).	Navrhujeme zpracovat speciální studii "Historie vodních mlýnů", která by čerpala z dostupných archivních pramenů. Na základě toho pak zpracovat "mlynářskou stezku vodních a větrných mlýnů v regionu" (publikace, naučná stezka, zážitkový balíček pro turisty).
9	sýpka		Drnovice			Součást starého hospodářského Kašparovského statku.	Nadále slouží zemědělské výrobě.	
10	těžba písků	pískový lom ve Vinicích	Drnovice			Lom patřil tzv. Mundyho nadaci, od níž ho měl od roku 1937 v pronájmu stavitel Antonín Zukal z Ježkovic. Během okupace byla těžba zastavena. Po válce správu lomu převzala obec a dále ho provozovala. V roce 1947 byla zbudována nová elektrická přípojka a zakoupen drtič (39).	Veřejnosti nepřístupné, v ochranném pásmu zdroje pitné vody.	
85	těžba žáruvzdorných písků a jílu	Lichtenjštějnské doly v Habrůvce	Habrůvka		poč. 20. století	Vznik počátkem 20. století, zamětnával 40 dělníků.	Pozůstatkem těžby žáruvzdorných materiálů je jáma s jezírkem - Habrůvecká tůň. Podrobnosti o rozmístění jednotlivých lokalit v publikaci Cesta železa Moravským krasem a stejnojmenné naučné stezce (35).	Lokalita je již zahrnuta v interpretační projektu "Cesta železa moravským krasem" (publikace, naučná stezka). Bylo by vhodné motiv "zpracovávání železa" využít i pro další rozvoj cestovního ruchu.

ID	typ objektu	název	vesnice	statut ochrany	vznik	Historie	Současný stav	Navrhované možnosti využití
69	těžba železných rud	Pinkoviště a huť na Padouchu	Habrůvka		10.-12. století	Kutací pole se vyznačuje nepravidelně rozloženými nálevkovitými jámami (pinkami), které se od sebe odlišují jak hloubkou, tak i rozlohou jednotlivých děl. Vlastní hutnická dálna mladohradištního stáří se rozkálala na mírném svahu nad potokem, na ústí svahu asi 160 m pod popsáním kutacím polem. V okolí byl objeven i mlif (35).	Huť je situována v zalesněném terénu, který nedovolil větší archeologický odkryv a plocha byla zkoumána jen částečně. V severozápadní části magnetometricky proměřené plochy byly nalezeny pozůstatky nadzemní šachtové pece s mělkou nístějí. K zásadním nálezům na lokalitě patřil kovářský štítek, který svědčí o provádění kovářských prací přímo v areálu dílny (35). Podrobnosti o rozmístění jednotlivých lokalit v publikaci Cesta železa Moravským krasem a stejnojmenné naučné stezce (35).	Lokalita je již zahrnuta v interpretační projektu "Cesta železa moravským krasem" (publikace, naučná stezka). Bylo by vhodné motiv "zpracovávání železa" využít i pro další rozvoj cestovního ruchu.
70	těžba železných rud	Huť v NPR habrůvecká bučina	Habrůvka		přelom 10. a 11. století	Mladohradištní huť je situována v suchém bočním údolí. Leží v blízkosti pravděpodobného důlního pole (cca 500 m severně) a terénní příznaky komunikací a mlifů v okolí dílny naznačují širší provozní souvislosti. Byly nalezeny pozůstatky nadzemní šachtové pece a četné úlomky keramiky (35).	Lokalita se nachází uvnitř NPR, do níž je veřejnosti mimo značené cesty vstup přísně zakázán. Podrobnosti o rozmístění jednotlivých lokalit v publikaci Cesta železa Moravským krasem a stejnojmenné naučné stezce (35).	Lokalita je již zahrnuta v interpretační projektu "Cesta železa moravským krasem" (publikace, naučná stezka). Bylo by vhodné motiv "zpracovávání železa" využít i pro další rozvoj cestovního ruchu.
86	těžba železných rud	jáma Elisa	Habrůvka		1827	V letech 1827-1874 se v okolí Habrůvky těžily li monitické železné rudy v 8 dolech. Nejhlubší jáma byla Elisa I.	Podrobnosti o rozmístění jednotlivých lokalit v publikaci Cesta železa Moravským krasem a stejnojmenné naučné stezce (35).	Lokalita je již zahrnuta v interpretační projektu "Cesta železa moravským krasem" (publikace, naučná stezka). Bylo by vhodné motiv "zpracovávání železa" využít i pro další rozvoj cestovního ruchu.
76	vápenná pec	relikv selské vápenice.	Habrůvka		od 17. století	Pálení vápna v selských vápenicích bylo vedlejším zaměstnáním rolníků, kteří vlastnili vápenky. V Habrůvce bylo pět takových vápenek (v roce 1843). Domkáři pomáhali lámat a vozit kámen k peci a kácet palivové dříví. Vápenici pak rozváželi a prodávali nehašené vápno v okolních obcích (2+35).	Relikvy jsou v terénu dosud dobře patrné.	Navrhujeme zpracovat speciální studii "Historie vápenictví na Dražanské vrchovině a v Moravském krasu". Na základě toho zpracovat publikaci a vytvořit interpretační plán.
95	vápenná pec	středověká vápenka	Holštejn		druhá polovina 13. století	Při zaniklém středověkém městečku na předpolí zříceniny hradu Holštejna byla archeologickým výzkumem odkryta středověká vápenická pec obdélného půdorysu se dvěma tahovými kanály vyzděnými nasucho v kamenné čelní stěně do terénu zapuštěné pece. Činnost pece souvisela s výstavbou či přestavbami asi 150 m vzdáleného hradu, nebo městečka pod ním (druhá polovina 13. až konec 15. století) (18). Původně byla zaspána hlusinou, nedávno byla nalezena a odkryta místními jeskyňáři.	Relikvy jsou v terénu dosud dobře viditelné.	Navrhujeme zpracovat speciální studii "Historie vápenictví na Dražanské vrchovině a v Moravském krasu". Na základě toho zpracovat publikaci a vytvořit interpretační plán.
14	vápenná pec	Malá Dohoda	Holštejn		1912	Výrobní areál vápenky je tvořen stěnovým vápencovým lomem, vápenickou pecí a budovou váhy-vrátnice. Vápenická pec je šachtová, cihelná stavba z počátku 20. století. Pec tvoří i s kominem jednotný celek kuželového tvaru bez zřetelné hranice. Pec neměla topeniště. Byla na smíšené topení, palivo bylo vsazováno do pece současně s vápencem. Typologicky jde o nejmladší typ šachtové vápenky. K peci je přistaven provozní objekt s výtahem na vsázku. Pec má dva vybírací otvory, nad jedním z nich letopočet 1938 (12). Jan Mikulášek v roce 1912 postavil na Bradinách šachtovou vápenku s denní kapacitou 100q. Vápno se páliło koksem tak, že vrchem, s příjezdem rovnou z lomu nad vápenkou, se pec plnila střídavě vápencem a koksem a vápno se vybíralo spodem pece za nepřetržitého provozu. Do první světové války byl dobře prosperujícím podnikem. Za 1. světové války bylo pálení zastaveno pro nedostatek koksu a pracovníků. Po válce byla vápenka pronajata Vintrovi z Lipovce. Když se Lipovští vápenici sdružili a vytvořili další 2 větší vápenky (Malá a Velká Dohoda), byl provoz této vápenky zastaven. Po 2. světové válce uvedl vápenku do provozu Mikulášek ml. z čp. 12 (Šošůvka). V průběhu socializace průmyslových provozoven byla zavedena v kamenolomu při vápence národní správa Okresního sdruženého komunálního podniku a výroba vápna byla zastavena. Současně byla pozastavena šterkovna na zpracování odpadového kamene. Provozovna pak několikrát změnila firmu - různé socialistické organizace. V r. 1969 převzaly vápenku Uhelné sklad yv Blansku, zastavily pálení vápna a dodávali pouze saturační vápenec pro některé cukrovary a slévárny v Blansku. (18)	Objekt je velmi dobře zachován. V budově vrátnice se zachoval o zařízení váhy. Lom je dosud v provozu.	Navrhujeme zpracovat speciální studii "Historie vápenictví na Dražanské vrchovině a v Moravském krasu". Na základě toho zpracovat publikaci a vytvořit interpretační plán.
12	vodní mlýn	Vaňousův mlýn	Holštejn		17. století	K založení horního mlýna došlo v průběhu XVII. st., kdy také noví osadníci začali znovu obhospodařovat tamější pozemky. Podrobnější historii objektu nebylo možné v rámci rozsahu této studie zjistit. Doporučujeme provést speciální studii archiválií.	Objekt zachován, dobře zachovaný náhon, bez mlecího zařízení.	Navrhujeme zpracovat speciální studii "Historie vodních mlýnů", která by čerpala z dostupných archivních pramenů. Na základě toho pak zpracovat "mlýnářskou stezku vodních a větrných mlýnů v regionu" (publikace, naučná stezka, zážitkový balíček pro turisty).
13	vodní mlýn	Zukalův mlýn	Holštejn		14. století	Zukalův mlýn leží jihovýchodně od vesnice Holštejn. Je poslední vzpomínkou na bývalé středověké městečko. To vzniklo v podhradí stejnojmenného hradu. První zmínka pochází z roku 1349. Tehdy jsou uvedeny dvorce v písemnosti mezi Čeňkem z Lipé a Vokem I. z Holštejna. Roku 1437 je však při vkladu do zemských desek již uvedeno městečko Holštejn. Roku 1550 je městečko uvedeno jako pusté. Proč se tak stalo není známo. Zaujímalo prostor na zvláště ploše údolí Bílé vody. Dodnes se polní trať nazývá „Na městečku“. Zukalův mlýn se původně nazýval „Dolní“ a je pozůstatkem tohoto zmíněného městečka (20). Podrobnější historii objektu nebylo možné v rámci rozsahu této studie zjistit. Doporučujeme provést speciální studii archiválií.	Objekt zachován, bez náhonu, v soukromém vlastnictví.	Navrhujeme zpracovat speciální studii "Historie vodních mlýnů", která by čerpala z dostupných archivních pramenů. Na základě toho pak zpracovat "mlýnářskou stezku vodních a větrných mlýnů v regionu" (publikace, naučná stezka, zážitkový balíček pro turisty).
26	kamnárna		Jedovnice		20 - 30. léta 20. století	ruiny tzv. kamnárnny, fungovala zřejmě na 1. republiky, výroba kachlových kamen, zřejmě i užitková keramika. Po roce 2000 zbourány komíny, plánována demolice (4).	Jedná se již pouze o ruiny, majitelé plánují kompletní demolici.	
22	lihovar	v areálu panského dvora	Jedovnice		18. století	Barokní dvůr cca z 18. století, původně 4-křídli,	1 je zbořený, nyní pronajaté kovovýrobě, truhláři, potraviný, podlahy, kanceláře firmy Grass, v úvahách je 2 z křidel zdemolovat a postavit něco nového (4).	Navrhujeme doplnit expozici v Muzeu pivovarnictví v Černé Hoře o část věnovanou pivovarům, lihovarům a palírnám (historie, současnost). Případně vytvořit stezku (např. pro cyklisty formou geocashingu - hledání starých pivovarů, lihovarů, palíren).
24	píla	Julínkova píla	Jedovnice		?	Pod hrází rybníka Olšovce se původně nacházela vodní píla (čp. 93) firmy "Bohuslav František Julínek, parní píla, velkoochod s dřívím a mlýn v Jedovnicích". V době nedostatku vody byly stroje parním strojem firmy Breitfed-Daněk, a.s., v době jejího dostatku bylo využito vodní energie. Ještě v roce 1940 byla píla modernizována, ale již roku 1946 se pro nedostatek práce zastavila. V roce 1948 byl podnik znárodněn. V prostoru píly se do roku 1985 nacházely dílny místní průmyslovky, po požáru r. 1985 nebyly objekty obnoveny, r. 2008 byly zbytky zdemolovány. Podstatnou část turbíny nechala obec vyzvednout a konzervovat. Návštěvník tak může vidět koleno savky, skříň oběžného kola, rozvaděč a hnací hřídel se setrvačником a řemenicí pro plochý řemen. Původní vodní kolo na horní vodu (průměr 4450 mm, šířka 1600 mm) bylo na podzim roku 1928 nahrazeno vodní turbínou blanenské firmy ČKD a.s. (41).	Píla jako taková již neexistuje, na hrázi Olšovce je ale instalována původní turbína jako exponát - v místech Hospody u Hastrmana (4).	

ID	typ objektu	název	vesnice	statut ochrany	vznik	Historie	Současný stav	Navrhované možnosti využití
25	pila		Jedovnice		po 1890	Zbudována na místě bývalé Hugovy hutí. V roce 1995 po restitucích zavřena (4).	Chátrající budovy bez využití.	
18	středověká vesnice	Bystřec	Jedovnice		1. polovina 13. století	Zaniklé středověké osady (ZSO) jsou zvláštním fenoménem v krajině Dražanské vrchoviny. I když jsou na Moravě oblasti, kde jich nalezneme ještě více než zde (např. Dačicko), snad nikde jinde neměly tyto zaniklé osady takový význam ve vývoji krajiny a neovlivnily tak významně její dnešní charakter (pomineme-li sídla zaniklá v pohraničních oblastech až po 2.svět. válce). Dražanská vrchovina má nejvyšší hodnotu kvocientu zániku (poměr zaniklých osad k existujícím sídlům) z celé Moravy - téměř 42% (průměr pro Moravu činí 32%) Na Dražanské vrchovině byl také jako v jediném regionu u nás díky 40leté terénní práci Dr. Ervína Černého proveden komplexní historicko-geogr. výzkum. Jeho výsledky byly zveřejněny v práci citované v úvodu. Na Dražanské vrchovině se navíc nachází jedna z archeologicky odkrytých a prozkoumaných ZSO (Bystřec u Jedovnice na okrese Blansko, kde provádělo dlouhodobý výzkum Moravské zemské muzeum v Brně) a archeologové tak doplňují to, co pouhý průzkum reliktní po ZSO v terénu říci nemůže. Zaniklá ves Bystřec leží 4 km jihovýchodně od městečka Jedovnice ve výšce 450 m.n.m. První písemná zmínka je z roku 1349, kdy se uvádí jako Mehrlinslag. Od roku 1371 je její jméno počestěno na Bystřec a jako součást holštejského panství je uváděna až do roku 1437. Ves zanikla požárem za husitských válek, a to buď v roce 1423 nebo roku 1431. Roku 1464 se uvádí jako pustá. Dle archeologického materiálu ves vznikla již v 1. polovině 13. století a zanikla v 1. polovině 15. století, čemuž odpovídají písemné záznamy. Odkryté základy stavení zaniklé Bystřece se nacházejí v krásném prostředí Rakoveckého údolí, které je přírodním parkem a které se táhne několik kilometrů od Jedovnic do Račic. Přes Bystřec vede červená turistická stezka. V oblasti Rakoveckého údolí se nacházejí i další zaniklé vsi - Budkovany, Vítěmov a Sokolí.	Na místě zaniklé vesnice je možné najít "obnovené" relikty některých domů (největší statek, kovárna). Ty jsou popsány na jednoduchých informačních tabulích.	Zahrnout do komplexního interpretačního plánu Přírodního parku Rakovecké údolí.
19	vodní mlýn	Julínkův mlýn (u Dymáku)	Jedovnice		od středověku	Mlýn od středověku, do dneška vybaven (mletí na elektriku), od r. 2005 se nemele, jeden z potomků mlynáře to umí obsluhovat, pan Plch chce zachytit současné vybavení (4). Podrobnější historii objektu nebylo možné v rámci rozsahu této studie zjistit. Doporučujeme provést speciální studii archiválií.	Objekt zachován, včetně vnitřního vybavení. Majitel uvažuje o kompletní rekonstrukci s cílem využít objekt v cestovním ruchu (penzion, restaurace).	Navrhujeme zpracovat speciální studii "Historie vodních mlýnů", která by čerpala z dostupných archivních pramenů. Na základě toho pak zpracovat "mlynářskou stezku vodních a větrných mlýnů v regionu" (publikace, naučná stezka, zážitkový balíček pro turisty).
20	vodní mlýn	Matuškův mlýn	Jedovnice		?	Mlýn před propadáním, dnes slouží jako rekreační chalupa, ale v betonové šachtě je nefunkční francisova turbína ze 30. let, při povodni 2007 se protrhla hráz a není dochován ani rybníček (4). Podrobnější historii objektu nebylo možné v rámci rozsahu této studie zjistit. Doporučujeme provést speciální studii archiválií.	Objekt zachován, dnes slouží jako rekreační chalupa.	Navrhujeme zpracovat speciální studii "Historie vodních mlýnů", která by čerpala z dostupných archivních pramenů. Na základě toho pak zpracovat "mlynářskou stezku vodních a větrných mlýnů v regionu" (publikace, naučná stezka, zážitkový balíček pro turisty).
21	vodní mlýn	Spálený mlýn	Jedovnice		?	Konstruován jako mlýn na spodní vodu. Během své historie několikrát vyhořel a za Rakouska-Uherska se mu začalo říkat "Spálený mlýn". K jednomu z požárů došlo za vpádu Švédů do Rakouska-Uherska a tato událost se stala předlohou filmu "Děblová past", podle knihy "Mlýn na ponorné řece". V roce 1902 ne zachycen na fotkách po posledním požáru jako zřícenina (17). Podrobnější historii objektu nebylo možné v rámci rozsahu této studie zjistit. Doporučujeme provést speciální studii archiválií.	Objekt již není zachován, v terénu lze najít zbytky zdíva.	Navrhujeme zpracovat speciální studii "Historie vodních mlýnů", která by čerpala z dostupných archivních pramenů. Na základě toho pak zpracovat "mlynářskou stezku vodních a větrných mlýnů v regionu" (publikace, naučná stezka, zážitkový balíček pro turisty).
16	vodní stavby	protipovodňový val	Jedovnice		14. století	Obyvatelé ZSO Bystřec, poučení častými přívalovými povodněmi po odlesnění okolní krajiny, vytvořili val chránící před pronikáním vodních přívalů do vsi. Val byl obrácen proti korytu údolí, napříč k jeho směru. Stržovitý zářez vodního koryta pak byl odkloněn z původního směru. Ohyb koryta je dosud dobře patrný. Provedené opatření bylo účinné a prostor ukládání dalších nánosů pokračujících přívalů se posunul dále k východu, kde se vyvinul náplavový kužel. Vybudování ochranného valu a odklonění vodního koryta představuje naprosto jedinečný historický doklad budování protipovodňových opatření na území České republiky a významnou historickou památkou. Val měl tři strany a byl dvakrát pravouhle lomený s dopředu vysunutým čelem (16).	Z nepochopení vlastníka lesa došlo k značnému poničení této památky, z níž zůstalo zachováno jen západní rameno.	
17	vodní stavby	zásobovací vodní systém ZSO Bystřec a pramen (uměle upravený vodní zdroj)	Jedovnice		14. století	Uměle vyhloubený objekt, který vznikl odesáním skály. V dolní části vytvářel nádržku o šířce 65 cm a délce 1,2 m. Z nádrže vybíhal systém kanálů, které byly na několik místech přerušeny visle postavenými kameny. Tak byl vytvořen zadržovací systém, kterým si obyvatelé ZSO Bystřec přiváděli vodu k domům podle potřeby (16).	Zbytky vytesaného pramene i jednotlivých kanálů jsou v terénu dosud velmi dobře patrné.	Zahrnout do komplexního interpretačního plánu Přírodního parku Rakovecké údolí.
23	železářská huť	Hugova huť	Jedovnice		1746	Založena 1746 rodinou Roggendorffů, Antonínem Salmem. Roku 1827 byla zmodernizována a rozšířena Hugo Salmem, od té doby nazývána Hugovou. Vyráběla se zde výběrná litina a v menší míře i ostatní druhy ze železa. Podnik měl v roce 1822 nejlepší výsledky a svým čistým ziskem 8213 zlatých předčil i legendární Mariánskou huť. V roce 1843 měla vlastní slévárnu a dvě kuplovný (14), Vitr do vysoké dřevouhelné pece byl vhnán sudovým čerpadlem poháněným vodním kolem (12). Huť fungovala cca do roku 1890. Na jejím místě byla později zbudována pila, která byla v roce 1995 po restitucích zavřena (4).	Dnes je zachována pouze část vodního díla (náhon - cca 200m, místy tesaný ve skále, přiváděl vodu z rybníka Floriánek)) a něco opěrných zdí na místě nynější pily (nad levým břehem Jedovnického potoka).	Lokalita je již zahrnuta v interpretační projektu "Cesta železa moravským krasem" (publikace, naučná stezka). Bylo by vhodné motiv "zpracovávání železa" využít i pro další rozvoj cestovního ruchu.
27	vápenná pec		Kanice		před 1278	V blízkosti rozvalin Obřanského hradu na šiji nad Těšňohlídkovým údolím při staré komunikaci vedoucí k výchozu vápenců při kóte Šumbera se nacházejí dvě skupiny vápenických pecí. Jejich provoz souvisel s výstavbou hradu před rokem 1278, což potvrdil archeologický výzkum Technického muzea v Brně. Celkem 4 pece, z nichž 3 obdélného půdorysu, jedna pec odlišného schématu na půdorysu kruhovém (12). V blízkosti těchto středověkých vápenek se dochovalo i několik selských vápenic z 19. století.	Relikty jsou v terénu dosud dobře patrné. Je o nich zmínka na nedaleké tabuli naučné stezky.	Navrhujeme zpracovat speciální studii "Historie vápenictví na Dražanské vrchovině a v Moravském krasu". Na základě toho zpracovat publikaci a vytvořit interpretační plán.
103	tkalcovna	Beyerova tkalcovna	Krásensko			Tkalcovna - výroba bavlněného zboží - byla obživou velké části obyvatel Dražanské vrchoviny. V tkalcovně bývalo 20 tkalcovských stavů, které patřili majiteli podniku. V 80. a 90. letech 19. století bylo 90% obyvatel Krásenska tkalci. Tento průmysl zanikl po mechanizaci tkání a zbudování továren v Brně. Po první světové válce byla tkalcovská práce v Krásensku ještě na chvíli obnovena, ale definitivně zanikla se zánikem Švarcovy továrny v Brně. Poslední dva tkalci pracovali v tkalcovně v roce 1944. Poslední nástroje zmizely při vystěhování obce (44).	Objekt zachován, v soukromém vlastnictví, ale slouží pouze jako obytný dům (čp. 58)	Projit s přádelnou v Podomí a v Podomí vytvořit malé muzeum tkalcovství Dražanské vrchoviny
28	pivovar		Křtiny		v první polovině 18. století	V roce 1750 vystavoval 567 sudů piva, ve vlastnictví velkostatků, v polovině 19. století produkoval várku týdně a ročně 1248 věder ječného piva. Chmel se získával od handlířů, dřevo z okolních lesů a ječmen z brněnských a vyškovských trhů, počátkem pravděpodobně 20. století zanikl (2) před 1718 - 1873, * Premonstrátský klášter v Zábřovicích * náboženský fond * František Xaver hrabě Dietrichstein - Proskau * Marie a Antonie hrabě Dietrichstein - Proskau * Jan II. kníže Liechtenstein	Objekt v soukromém vlastnictví, v současné době probíhá rekonstrukce.	Navrhujeme doplnit expozici v Muzeu pivovarnictví v Černé Hoře o část věnovanou pivovarům, lihovarům a palírnám (historie, současnost). Případně vytvořit stezku (např. pro cyklisty formou geocashingu - hledání starých pivovarů, lihovarů, palíren).

ID	typ objektu	název	vesnice	statut ochrany	vznik	Historie	Současný stav	Navrhované možnosti využití
11	těžba fosfátových hlín	Výpustek	Křtiny		1944	V letech 1920-1928 zde byly ve velké míře těženy jeskynní hlíny s velkým obsahem kosterních zbytků pravěké zvířeny, které sloužily jako náhražka fosfátových hnojiv. Při těžbě byly učiněny významné paleontologické nálezy - např. kompletní kostra jeskynního medvěda. Za mobilizace roku 1938 začala čs. armáda s přebudováním prostorů na muniční sklad. V letech 1944 německá armáda objekt přebudovala na podzemní továrnu, kde se vyráběly součástky k leteckým motorům. Od roku 1960 do r. 2001 sloužila jeskyně jako významný vojenský strategický objekt.	Jedna ze zpřístupněných jeskyní Moravského krasu. Expozice „Jeskyně Výpustek v Křtinském údolí“ a „Jeskyně dávných rituálů“, představující Výpustek jako nejstarší zpřístupněnou jeskyni Moravského krasu, jeskyni „draků a jednorožců“, největší medvědí jeskyni Moravského krasu, jeskyni dávných rituálů. V rámci expozice jsou prezentovány i další činnosti člověka - první zemědělci, těžba fosfátových hlín, podzemní továrna i tajné vojenské velitelské stanoviště.	
77	vodní mlýn	Dolní mlýn	Křtiny		od 2. pol. 18. století	dolní č.p. 5, s pilou, v provozu od 2. pol. 18. století, měli malou kapacitu a po většinu roku často nepracovali kvůli nedostatku vody v potoku (2). Podrobnější historii objektu nebylo možné v rámci rozsahu této studie zjistit. Doporučujeme provést speciální studii archiválií.	Objekt zachován, bez náhonu a mlecího zařízení. Slouží jako obytný dům.	Navrhujeme zpracovat speciální studii "Historie vodních mlýnů", která by čerpala z dostupných archivních pramenů. Na základě toho pak zpracovat "mlynářskou stezku vodních a větrných mlýnů v regionu" (publikace, naučná stezka, zážitkový balíček pro turisty).
29	vodní mlýn	Horní mlýn	Křtiny		1321	horní č.p. 37, s pilou. První zmínka je z roku 1321. Dále je doložen až od roku 1750 (vrchnost pobírala k roku 1750 ve Křtinách úroky z Horního mlýna 17 zlatých), mlýn měl malou kapacitu a po většinu roku často nepracovali kvůli nedostatku vody v potoku (2). Podrobnější historii objektu nebylo možné v rámci rozsahu této studie zjistit. Doporučujeme provést speciální studii archiválií.	Objekt zachován, bez náhonu a mlecího zařízení. V soukromém vlastnictví - www.hornimlyn.cz. V budově sídlí i občanské sdružení, které se snaží mlýn zrekonstruovat v duchu přírodního stavitelství.	Navrhujeme zpracovat speciální studii "Historie vodních mlýnů", která by čerpala z dostupných archivních pramenů. Na základě toho pak zpracovat "mlynářskou stezku vodních a větrných mlýnů v regionu" (publikace, naučná stezka, zážitkový balíček pro turisty).
96	vápenná pec	Vápenice Vodákova	Lipovec		druhá polovina 19. století	Ze zhruba třicítky peci se zachovala torza dvou peci. Vápenec se těžil také západně od obce v trati Plánivý, kde jsou patrné při hraně lomu stopy starších, dnes zarostlých a zčásti aplanovaných drobných lomů (12).	V terénu je možné najít relikt vápenice, které ale postupně chátrají.	Navrhujeme zpracovat speciální studii "Historie vápenictví na Drahanské vrchovině a v Moravském krasu". Na základě toho zpracovat publikaci a vytvořit interpretační plán. Z hlediska údržby objektů by byla vhodná rekonstrukce.
97	vápenná pec	Vápenice Vrchničákova	Lipovec		druhá polovina 19. století	Ze zhruba třicítky peci se zachovala torza dvou peci. Vápenec se těžil také západně od obce v trati Plánivý, kde jsou patrné při hraně lomu stopy starších, dnes zarostlých a zčásti aplanovaných drobných lomů (12).	V terénu je možné najít relikt vápenice, které ale postupně chátrají.	Navrhujeme zpracovat speciální studii "Historie vápenictví na Drahanské vrchovině a v Moravském krasu". Na základě toho zpracovat publikaci a vytvořit interpretační plán. Z hlediska údržby objektů by byla vhodná rekonstrukce.
30	vápenná pec	Velká Dohoda	Lipovec		1927	V roce 1927 založili rolníci v Lipovci společenství pro výrobu vápna a v následujícím roce vystavěli u lomu v Plánivých šachtovou vápenickou pec nazvanou Velká dohoda. Pec byla původně vystavěna s tzv. vnějším topením, kdy bylo topeno ve spodní části pece na roštových topeništích dřevem. Spaliny procházely zavážkou pece. Později byla pec upravena pro vytápění koksem, kdy se vrstvy vápence prokládaly vrstvami koksu. Denní produkce pece dosáhla 20 t vápna. V roce 1950 byla vápenka i s místním kamenolomem znárodněna a přešla do užívání družstva Hlubna. Roku 1976 byl objekt zakoupen JZD v Lipovci a po ukončení těžby v roce 1975 prodán jako rekreační (12).	Objekt pece s provozní podnoží čtvercového půdorysu je zachován velmi dobře včetně detailů vyběračích otvorů a topenišť. Vybíračí otvory jsou dva, topeniště tři. Střešní tašky nesené krovnicí konstrukcí zatím stavbu dobře chrání, je dosud bez poruch. Zachována i část zavážecího zařízení. Těleso pece bylo v 90. letech opraveno (bez dřevěné zavážecí rampy). Pec ležící na soukromém pozemku je přístupná (12). Majitel připravuje muzeum vápenictví.	Navrhujeme zpracovat speciální studii "Historie vápenictví na Drahanské vrchovině a v Moravském krasu". Na základě toho zpracovat publikaci a vytvořit interpretační plán.
32	pivovar	panský pivovar	Malé Hradisko		1670	Existence doložená v letech:1670/75 - ?,1826 - 1873. V roce 1843, uvažil v jednom kotli ročně 640 věder piva, které se vozilo pro Prostějova a Boskovic, v provozu až do roku 1859 (22).	Většina budov byla zbourána a na místě pivovaru v roce 2002 stála provozovna BW TOPAS Prostějov. Zachovala se jen část sklepení.	Navrhujeme doplnit expozici v Muzeu pivovarnictví v Černé Hoře o část věnovanou pivovárům, lihovárám a palírnám (historie, současnost). Případně vytvořit stezku (např. pro cyklisty formou geocachingu - hledání starých pivovarů).
33	větrný mlýn	Větrný mlýn v Brance	Malé Hradisko	kulturní památka	druhá polovina 19. století	V části obce zvané Branky stojí budova, která pravděpodobně bývala příležitostným větrným mlýnem, který zřejmě využíval větrného místa. Stavba je evidována v památkovém seznamu, přestože se místo jako mlýnice dodnes stoprocentně nepotvrdila (38).		
78	vodní mlýn	v Oklukách, patřila tam i pila	Malé Hradisko		?	Podrobnější historii objektu nebylo možné v rámci rozsahu této studie zjistit. Doporučujeme provést speciální studii archiválií.		Navrhujeme zpracovat speciální studii "Historie vodních mlýnů", která by čerpala z dostupných archivních pramenů. Na základě toho pak zpracovat "mlynářskou stezku vodních a větrných mlýnů v regionu" (publikace, naučná stezka, zážitkový balíček pro turisty).
34	větrný mlýn	větrný mlýn	Němčice	kulturní památka	1849	Mlýn byl postaven roku 1849. Roku 1922 bylo zařízení mlýna modernizováno vestavěním válcových stolic a instalací pomocného plynového motoru. V téže době přistavěn obytný objekt. Roku 1964 mlýn vyhořel. Stav objektu byl porušen renovací (12). Stavba mlýna byla opravena a omítnuta, na střeše vyrostly dva komíny a interiér byl uzpůsoben k rekreačnímu využití.	Bez lopat a bez původního strojního vybavení. Kuželovou krytinu proráží komíny. Renovace zrušila tradiční prvky konstrukce mlýna (19). . V roce 2002 nový majitel provedl kompletní obnovu tělesa mlýna a připravuje se i osazení perutěmi. Větrné kolo ani žádná část mlecího zařízení se nedochovala. Ve vrchní části stavby jsou obepínající kovové obruče. Větrný mlýn byl nejdříve přebudován na obydlí, nyní je využíván jako soukromý rekreační objekt a není přístupný.	
65	vodní mlýn		Nemojany		?	mlýn u č.p. 37. Podrobnější historii objektu nebylo možné v rámci rozsahu této studie zjistit. Doporučujeme provést speciální studii archiválií.	Budovy stojí, ale neplní svoji funkci.	Navrhujeme zpracovat speciální studii "Historie vodních mlýnů", která by čerpala z dostupných archivních pramenů. Na základě toho pak zpracovat "mlynářskou stezku vodních a větrných mlýnů v regionu" (publikace, naučná stezka, zážitkový balíček pro turisty).
64	vodní mlýn	mlýn Chobot	Nemojany		?	Podrobnější historii objektu nebylo možné v rámci rozsahu této studie zjistit. Doporučujeme provést speciální studii archiválií.	Mlýn byl nedávno kompletně zrekonstruován na hotel - http://www.hotelnemojany.cz .	Navrhujeme zpracovat speciální studii "Historie vodních mlýnů", která by čerpala z dostupných archivních pramenů. Na základě toho pak zpracovat "mlynářskou stezku vodních a větrných mlýnů v regionu" (publikace, naučná stezka, zážitkový balíček pro turisty).
63	krupník		Niva		od konce 16. století	Součást Horního mlýna.		Navrhujeme zpracovat speciální studii "Historie vodních mlýnů", která by čerpala z dostupných archivních pramenů. Na základě toho pak zpracovat "mlynářskou stezku vodních a větrných mlýnů v regionu" (publikace, naučná stezka, zážitkový balíček pro turisty).

ID	typ objektu	název	vesnice	statut ochrany	vznik	Historie	Současný stav	Navrhované možnosti využití
36	vodní mlýn	Horní mlýn (u panského rybníka)	Niva		od konce 16. století	První zmínka p provozovaném řemesle v Hatmanicích lze zachytit v urbáři plumlovském z roku 1590. V jeho výtci osedlých obce figuruje přízvisko Mlynářů a mezi výčtem plateb i poplatek z mlýna. Z velikou pravděpodobností se jedná o Horní mlýn, dříve č.p. 15 (nyní rodinný domek ing. Aloise Minxe). U tohoto Panského mlýna byla v 18. století zřízena píla a po jejím zániku krupník. Horní mlýn pracoval do roku 1924, kdy byl pro sešlost strojů zastaven. Krupník domlel v roce 1915 (23). V obci je zachována část odlehčovacího koryta horního panského rybníka u Panského mlýna, přebytečná voda byla odváděna do náhonu Dolního mlýna a výšku hladiny v náhonu regulovalo stavidlo, které svádělo přebytečnou vodu Srážkou do jalového koryta (24). Podrobnější historii objektu nebylo možné v rámci rozsahu této studie zjistit. Doporučujeme provést speciální studii archiválií.	Budova zachovaná, nyní v soukromém vlastnictví - obytný dům.	Navrhujeme zpracovat speciální studii "Historie vodních mlýnů", která by čerpala z dostupných archivních pramenů. Na základě toho pak zpracovat "mlynářskou stezku vodních a větrných mlýnů v regionu" (publikace, naučná stezka, zážitkový balíček pro turisty).
35	vodní mlýn	mlýn na Bílé vodě - dolní mlýn	Niva		1805	Poprvé zmiňován v roce 1805, kdy byl v držení rodiny Šmehlíkovy. Mlýn s velikou pravděpodobností pracoval již v 18. století. Mlýn měl tři složení a ve dvoře pílu (23), současný stav z roku 1949 (24). Po 2. světové válce mlýn převzalo družstvo. Nyní čp. 42. Podrobnější historii objektu nebylo možné v rámci rozsahu této studie zjistit. Doporučujeme provést speciální studii archiválií.	Objekt zachován, bez náhonu, bez mléčho zařízení ani vnitřního vybavení, v soukromém vlastnictví. Majitel připravuje rekonstrukci.	Navrhujeme zpracovat speciální studii "Historie vodních mlýnů", která by čerpala z dostupných archivních pramenů. Na základě toho pak zpracovat "mlynářskou stezku vodních a větrných mlýnů v regionu" (publikace, naučná stezka, zážitkový balíček pro turisty).
60	pivovar		Ochoz u Brna		před 1531	Malý dřevěný pivovar byl postaven bez souhlasu úřadů a stavěn jako stodola. Nikde není přesně zaznamenáno, kdo byl jeho majitelem. Pivo bylo dodáváno pouze pro místní spotřebu. Pivovar byl zničen pravděpodobně žhářii podnicenými konkurencí (9). Existoval již před rokem 1531, pravděpodobně do začátku 18. Století.		Navrhujeme doplnit expozici v Muzeu pivovarnictví v Černé Hoře o část věnovanou pivovarům, lihovarům a palírnám (historie, současnost). Případně vytvořit stezku (např. pro cyklisty formou geocashingu - hledání starých pivovarů, lihovarů, palíren).
100	vápenná pec		Ochoz u Brna		od 16. století	Severně od obce se starou vápenickou tradicí, nedaleko vápencového lomu, torzo tzv. selské vápenky. Tyto do podloží zadlabané pece tvaru komolého kužele, otevírajícího se vzhůru, byl typem pecí užívaných od 16. století k pálení vápna a byly rozšířeny prakticky po celé oblasti Moravského krasu tam, kde se vyskytovaly výchozy vápence. Při zmíněném lomu (dnes lom Skalka s.r.o., dříve Hlubna) stála dvojice šachtových vápenických pecí z počátku 20. století. Pece byly čtvercového půdorysu s vnitřní šachtou kruhového průřezu, protaženou do cihelného kónického nástavce, při jehož patě byl proražen zavázeční otvor obsluhovaný vozíky z rampy v úrovni lomu. Zdivo z řádkově zděného kamene, obepnutého ocelovými kleštěmi. Vnitřní vyzdívka z tvarových žáruvzdorných cihle. Tento typ pecí byl obecně užíván od druhé poloviny 19. století v okolních vápenicích (12). Kruhová vápenka z 19. století se nacházela i v nedaleké Březině, ta byla ale zničena. Lom v Hlubné byl v dřívějších dobách v menším rozsahu používán pro kamenickou výrobu, nyní se vápenec z lomu Skalka v Hlubné zpracovává na drcené kamenivo. Od roku 1948 byla prováděna těžba cementářské suroviny z kamenolomu Ochoz Skalka. Těžba byla zastavena v roce 1976. V 50. letech, při vápenkách v Hlubné, založil ing. Šamánek výrobní družstvo s názvem „Hlubna“. Družstvo kromě výroby vápenného hydrátu vyrábělo čistící prostředky. Později byla tato výroba přestěhována k vápence v Březině. Družstvo během krátké doby zřídilo několik provozoven s výrobou různého sortimentu, např. kosmetiky, která je na trhu dodnes (43).	Pecé činné až do 80. let byly majitelem v 90. letech 20. století svévolně zbořeny a odstraněna byla i polní lomová dráha. Dochovala se jen nevýrazná budova váhy. Představuje to jednu z velkých ztrát mezi technickými památkami. Lom je dosud v provozu. Relikvy selských vápenic jsou v terénu patrné.	Navrhujeme zpracovat speciální studii "Historie vápenictví na Dražanské vrchovině a v Moravském krasu". Na základě toho zpracovat publikaci a vytvořit interpretační plán.
61	vodní mlýn	Horní mlýn (Kapráluv mlýn)	Ochoz u Brna		1706	Byl postaven na pozemku patřícímu kapitule Brněnské, bylo to v letech 1706. Postavení bylo povoleno s dvojnásobným složením mlýnice a to na útratu Bartoloměje Žižky z Mokré. V letech 1748 byl mlynář přepaden zběhy a lupiči a utrpěl škody za 172 zlatých. Čtyři generace Žižky přežily v tomto mlýně a potom je potomci prodali mlynářii Hudcovi z Ochoze a od něj koupil jej pan Kanál z Brna (9). Podrobnější historii objektu nebylo možné v rámci rozsahu této studie zjistit. Doporučujeme provést speciální studii archiválií.	Objekt zachován, v současné době se připravuje rozsáhlá rekonstrukce na středisko ekologické výchovy (www.kapralumlyn.cz).	Navrhujeme zpracovat speciální studii "Historie vodních mlýnů", která by čerpala z dostupných archivních pramenů. Na základě toho pak zpracovat "mlynářskou stezku vodních a větrných mlýnů v regionu" (publikace, naučná stezka, zážitkový balíček pro turisty).
62	vodní mlýn	Dolní mlýn-Bělíkuv	Ochoz u Brna			Po dlouhá léta řídil p. Svoboda Leopold, dnes slouží jak obytné stavení (9). Podrobnější historii objektu nebylo možné v rámci rozsahu této studie zjistit. Doporučujeme provést speciální studii archiválií.		Navrhujeme zpracovat speciální studii "Historie vodních mlýnů", která by čerpala z dostupných archivních pramenů. Na základě toho pak zpracovat "mlynářskou stezku vodních a větrných mlýnů v regionu" (publikace, naučná stezka, zážitkový balíček pro turisty).
71	těžba železných rud	Hutnické dílny U Kukačky	Olomučany		přelom 8. a 9. století, 9. století	Potok, který vyvěrá ze studánky U Kukačky, sloužil v raném středověku jako zdroj vody pro čtyři hutě, které tam v průběhu několika staletí pracovaly. První dvě hutnické dílny, situované přímo na břehu potoka, pocházejí už ze sklonku 8. a z počátku 9. století, kdy bylo období velkého hospodářského rozmachu země související s formováním základů říše velkomoravské. Další huť, která čerpala vodu z potoka vytékajícího ze studánky U Kukačky, je datována do vyspělého 9. století n. l. (viz lokalita č. 72 -). Čtvrtá huť, která ležela níže po toku potoka, byla zkoumána jen sondážně. Keramikou je datována do mladší doby hradištní (35)	Podrobnosti o rozmístění jednotlivých lokalit v publikaci Cesta železa Moravským krasem a stejnojmenné naučné stezce (35).	Lokalita je již zahrnuta v interpretační projektu "Cesta železa moravským krasem" (publikace, naučná stezka). Bylo by vhodné motiv "zpracovávání železa" využít i pro další rozvoj cestovního ruchu.
72	těžba železných rud	Hutnická dílna U Obrázku	Olomučany		druhá polovina 9. století	Archeologický výzkum probíhal v letech 1977 až 1980 a přinesl mnoho nálezů. Podle keramiky lze i za lokality datovat do velkomoravské říše, s těžištěm ve druhé polovině 9. století, a šlo o tehdy první plošný odkv hutě z tohoto období na našem území. Geologické složení umožnilo vtesat pece do kompaktní jílové vrstvy. Ty byly umístěny na terase vykopané ve strmém svahu nad potokem vytékajícím ze studánky U Kukačky. Odpad byl odhazován pod hranu terasy. V dílně bylo v provozu 10 pecí, rozdělených podle konstrukce do dvou skupin, vždy po pěti exemplářích. Prvním typem jsou vestavěné pece s tenkou hrudí. Tento typ představují pece zapuštěné ze tří stran do rostlé hlíny, pouze hrudní partie pecí zůstaly volné a jejich stěna byla modelována z jílu. Druhým typem byla nadzemní pec šachtová s mělkou nístějí. Kromě pozůstatků pecí byla na lokalitě také nalezena kovářská vyhlávací výheň, pozůstatky po skládkách železné rudy a dřevěného uhlí, uskladněného v jámách za pecemi (35).	Podrobnosti o rozmístění jednotlivých lokalit v publikaci Cesta železa Moravským krasem a stejnojmenné naučné stezce (35).	Lokalita je již zahrnuta v interpretační projektu "Cesta železa moravským krasem" (publikace, naučná stezka). Bylo by vhodné motiv "zpracovávání železa" využít i pro další rozvoj cestovního ruchu.
73	těžba železných rud	Hutnická dílna U Srnce	Olomučany		10. - 12. století	Lokalita byla zkoumána v roce 1972. Zalesnění nedovolilo provést větší objevy. Pomocí sond se však podařilo rozlišit na místě dvě hutnické dílny, rozkládající se na západ a na východ od lesní odbočky. Jejich keramický materiál se ukázal jako chronologicky odlišný: jde o dvě hutě, které pracovaly nezávisle na sobě, v různých časových obdobích. Dílna západní byla malohradištní, dílna ležící východně pracovala v době velkomoravské (středohradištní). Žádné známky kontinuity nebyly pozorovány. Každá huť pracovala tak dlouho, dokud nebylo vytěženo dřevo z okolních lesů, pak musel být provoz přerušen (35).	Podrobnosti o rozmístění jednotlivých lokalit v publikaci Cesta železa Moravským krasem a stejnojmenné naučné stezce (35).	Lokalita je již zahrnuta v interpretační projektu "Cesta železa moravským krasem" (publikace, naučná stezka). Bylo by vhodné motiv "zpracovávání železa" využít i pro další rozvoj cestovního ruchu.
74	těžba železných rud	Vystrčná	Olomučany		od konce 8. století	Jedno z nejlépe zachovaných pinkovišť v Moravském krasu. Celé pole má zhruba obdélkovitý tvar o velikosti cca 150 x 100 m. Na území se rozkládá ca 90 objektů. V terénu jsou patrné pinky s kruhovými nebo půlměsícovitými odvaly vykopané hlušiny. Jejich stáří nelze dosud spolehlivě datovat, ani terénní umístění děl nasvědčuje tomu, že dolování ze bylo započato už v době existence raně středověkého těžebně-hutnického revíru, jehož činnost je archeologickým výzkumem spolehlivě datována od konce 8. století. Železné rudy byly těženy z hloubek kolem 2-3 m (35).	Podrobnosti o rozmístění jednotlivých lokalit v publikaci Cesta železa Moravským krasem a stejnojmenné naučné stezce (35).	Lokalita je již zahrnuta v interpretační projektu "Cesta železa moravským krasem" (publikace, naučná stezka). Bylo by vhodné motiv "zpracovávání železa" využít i pro další rozvoj cestovního ruchu.

ID	typ objektu	název	vesnice	statut ochrany	vznik	Historie	Současný stav	Navrhované možnosti využití
75	těžba železných rud	Důlní pole Tomáš a Trojice, Aloisova štola	Olomučany		počátek 19. století	Těžba železné rudy v důlních mírách Tomáš a Trojice, dále pak Ferdinand a Josef. Archivní materiál hovoří o třech hlavních (těžních) šachtách. Z hloubkových údajů vyplývá, že roku 1819 byla nehlubší jáma Haberlínkova (36 m). Jáma Fišerova dosáhla hloubky 23 m. a jáma Kyzlínkova 19 m. Osud dalších těžeb byl patrně ovlivněn problémy s podzemními vodami, jak dokazuje existence dlouhé, dnes propadlé odvodňovací (dědičné) štoly vedené z bočního levostranného žilku, ústícího do Zrcadel. Šlo o velmi dlouhé dílo, které ale nebylo založeno dostatečně hluboko, a by mohlo plnit funkci odvodňovače pro pokračující těžbu do hlubších partií a. Z tohoto projektu byla vyprojektována a zahájena ražba odvodňovací štoly nové - Aloisovy. V konečné délce měla dosahovat 498 m. Archivní údaj konstatuje, že v roce 1819 dosáhla délky 133,5 m. Portál štoly byl patrný ještě v 20. letech 20. století, ovšem při lesnických pracích později zmizel pod terénem (35).	Podrobnosti o rozmístění jednotlivých lokalit v publikaci Cesta železa Moravským krasem a stejnojmenné naučné stezce (35).	Lokalita je již zahrnuta v interpretační projektu "Cesta železa moravským krasem" (publikace, naučná stezka). Bylo by vhodné motiv "zpracování železa" využít i pro další rozvoj cestovního ruchu.
99	výroba keramiky	továrna bratří Schützů	Olomučany		1849	V r. 1849 si postavil hrnčířský mistr Petr Eugen Selb dílnu na výrobu hliněného zboží. V roce 1852 ji prodal Karlu Schützovi (továrna bratří Schützů). Ten původní stavbu rozšířil a zvýšil na dvoupatrovou. Vyráběli pouze bílé kuchyňské užítkové zboží, s ornamentem z listů vinné révy. Vystaven i mlýn na glazury (později jen Mlýnek), ve kterém se vyráběla i kachlová kamna (k vidění např. na zámku ve Křtinách). K firmě patřil i umělecký ateliér ve Vídni. Firma byla velmi úspěšná (27). Proslulé byly zejména různé druhy talířů a tácu, vysoké vázy a džbány. Vyráběly se rovněž glazované tabulky s domovními čísly, které se dodnes dochovaly na mnoha domech v regionu (i na větrných mlýnech, např. v Rudici). Vedle secesních a orientálních vzorníků byly též používány zlidovělé a moderní průmyslové vzory - množství této keramiky se dochovalo v okolních obcích i v domácnostech po celé jižní Moravě, v dolním Rakousku i v bývalé Jugoslávii, kde měla továrna též filiálku. Keramička dodávala též servis pro císařský dvůr ve Vídni (12). Roku 1909 byla výroba keramiky v horní „Fabrice“ definitivně zastavena a byla zde zřízena výroba obkládaček, tzv. „flisen“. Samotku „Ve mlýnku“ převzaly r. 1948 Kaolínové závody v Rájci a v roce 1974 byl celý objekt zbourán. V roce 1981 byly neuvážejícím rozhodnutím obecního úřadu zbourány i obě zchátralé pece ve „Fabrice“ (27).	Budovy jsou dnes částečně zbořeny, částečně přebudovány na jiné účely (penzion aj.). Na obecním úřadě je vybudován památník s expozicí výroby Olomučanské keramiky s velmi vzácnými soubory glazovaného zboží i s výrobními vzory (19).	
37	větrný mlýn	větrný mlýn	Ostrov u Macochy	kulturní památka	1865	Zděné válcové těleso z lomového kamene, s bílou obrovnávkou ostění dveřních portálků a oken. Krytina plechová, dle historické tradice. Vybudován ve 2. polovině 19. století – pravděpodobně v roce 1865. Lopaty vhodné renovovány, strojní zařízení zachováno - velký hřídel (val) větrných lopat, velké převodové kolo (palečné), převodové kolo cévové, mlecí složení s kameny a s vysévací truhlou (moučnicí) dokládají tzv. české mlýnské složení typické pro naše větrné mlynářství 18.-19. století. Mlýnice v podstatě zachována včetně členění pracovních podlah (podstřeší, mlecí podlaha s kameny, moučnice v přízemku). Vybavení doplněno soukromou expozicí mlynářského a zemědělského náčiní. Renovací léta prováděl poslední majitelé mlýna, manželé Dobiášovi. Paní Dobiášová je vnučkou posledního ostrovského mlynáře. Mlýn perfektně udržován, příklad vzorné renovace technické památky oboru větrného mlynářství (19). Mlýn byl v provozu do roku 1902(12).		
38	Mlékárna		Otinoves		1929	V srpnu roku 1929 byl spuštěn zkušební provoz a slavnostní zahájení činnosti mlékárny v Otinovsi se uskutečnilo 29. ledna roku 1930. Historie mlékárny ale začala už v roce 1926, kdy zemědělci pocítili potřebu se spojit a zlepšit tak podmínky pro zpracování a prodej svých produktů. U zrodu této myšlenky byl řídící učitel Rudolf Bouda z Třebětína, z jehož popudu byl v březnu 1926 zvolen přípravný výbor. Do družstva se přihlásili zemědělci z desíti vesnic, kteří vlastnili přes dvě stovky dojníc, ještě celý rok ale trvalo, než se podařilo získat dostatečný počet členů. Ustavující valná hromada se konala v Otinovsi v červenci 1927 a vzniklo tak "Rolnické mlékařské družstvo pro Otinoves a okolí, zapsané společenstvo s ručením omezeným v Otinovsi (28)		Vytvořit turistický "zážitkový" balíček - prohlídka mlékárny, ochutnávka sýrů.
59	vodní mlýn		Otinoves		?	Současná podoba z 50. let 20. století. Podrobnější historii objektu nebylo možné v rámci rozsahu této studie zjistit. Doporučujeme provést speciální studii archiválií.	Objekt zachován, stav vybavení se nepodařilo zjistit.	Navrhujeme zpracovat speciální studii "Historie vodních mlýnů", která by čerpala z dostupných archivních pramenů.
39	vodní mlýn		Pístovice		?	Podrobnější historii objektu nebylo možné v rámci rozsahu této studie zjistit. Doporučujeme provést speciální studii archiválií.	Objekt zachován, včetně kola. V současné době slouží jako restaurace s penzionem.	Navrhujeme zpracovat speciální studii "Historie vodních mlýnů", která by čerpala z dostupných archivních pramenů. Na základě toho pak zpracovat "mlynářskou stezku vodních a větrných mlýnů v regionu" (publikace, naučná stezka, zážitkový balíček pro turisty).
40	přádelna	Bruchova přádelna	Podomí		1806	Selská usedlost (čp. 9), později továrna. Známí jsou majitelé od rok 1657 -Paul Gritzner, 1668 Paul Schibl, který je uveden v Urbáři ještě r. 1672. Potom až do r. 1738, kdy usedlost drží Josef Gritz s manželkou Alžbětou. R. 1758 Karel Fritz s manželkou Rozinou R. 1800 až 1805 Tomáš Gritz. R. 1803 usedlost získal Jakob Leonard van den Bruch, který přišel z Holandska. Koupě proběhla až r. 1806 za 3.800 zlatých. Po r. 1806 byla usedlost zbourána a na jejím místě a v sousedství byla vybudována mohutná manufakturní tkalcovská továrna. Nová stavba byla posunuta vpravo přímo k silnici, druhý na ni napojený trakt byl veden směrem do humna a třetí zadní trakt byl vlastní původní prodloužený dům č. 9. Na něj byl napojen čtvrtý trakt vedený těsně podél hranic čp. 11 až k silnici. Všechny trakty, kromě zadního, byly jednopatrové a půdorysně tvořily obraz široce polootevřeného písmene U, ústícího do silnice. Na protější straně silnice byla vybudována o něco později další jednopatrová budova, patrně rezidence, s členitým klenutým sklepem pod celým domem. Jakob Leonard van den Bruch byl Holanďan z města Eupen. Byl patrně ve službách tehdejšího průmyslového magnáta Viléma, svobodného pána Mundyho, zakladatele strojního textilního průmyslu na Moravě, který v té době držel podomský dvůr s velkochovem ovcí. Jakob Leonard koupil od svého zaměstnavatele dvůr i s chovem ovcí a podle vzoru sv. p. Mundyho založil v Podomí na tu dobu ohromnou rukodílnou textilní továrnu a přádelnu. Bydlil od počátku se svou početnou rodinou v podomském dvoře č. 16, jehož stavbu rozšířil a předsunul směrem těsně k silnici. Do objektu č. 9, pozdějšího čísla 86, se přestěhoval mezi léty 1821 až 1824. K č. 9 patřily domky s pozdějším popisným č. 81, 88 a 93, známé pod jménem Prádelna a Barevňa (kde se prala a barvila vlna a utkané látky), a tzv. Vintrám (pozdější popisná čísla 99, 100, 101, 102 viz dále). Roku 1848 předal starý Jakob Leonard van den Bruch továrnu s druzující tkalcovnu a přádelnu a k ní patřící čtvrtlín svému synovi Reinholdovi I. Ten vybudoval v r. 1860 poslední pátý trakt spojující zvonici s traktem č. 4. Tomuto traktu, který měl funkci nové residence, bylo později dáno č. 91. Roku 1886 zemřel Reinhold I. van den Bruch a továrnu č. 9 odkázal svému synovi Karlovi a druhému synovi Reinholdovi II. odkázal rezidenci napojenou na zvonici (č. 91) a pro tistojící starou rezidenci č. 86. Za Karla van den Brucha a jeho bratra Reinholda II. došlo k finančnímu zhroutilí rodinného podniku a k jeho dražebnímu rozprodeji. Na Karlově části tj. domu č. 9 v následujících letech seděli titi noví majitelé: R. 1906 Marie Zemánková roz. Křetinská, nevládní sestra Karla van den Brucha, žijící ve Vídni. R. 1911 Oskar Pollak z Vídne s manželkou Kornelií. Za nich byla továrna přeměněna na výrobu perleťových knoflíků. R. 1918 Marie Pittnerová, v továrně byla zavedena kovovýroba. R. 1920 Franz Schenk, Brno. Další rozvíjení kovovýroby. Bylo zaměstnáváno 60 až 70 dělníků z Podomí a okolí. R. 1938 Karel Kamenský, kovovýroba. R. 1941 Karel Kadlec a Elsa Kubelková, kovovýroba. R. 1942 Das Deutsche Reich - Reichsfiskus - Heer. R. 1945 ing. Růžička N., kovovýroba. R. 1946 ing. Štokr N., kovovýroba. R. 1949 Gottvaldovy závody Královopolské strojírny, Brno, kovovýroba. R. 1953 Sdružený komunální průmyslový podnik okresu Vyškov. (Okresní průmyslový podnik Vyškov) R. 1989 Český státní podnik Vyškov, VIAS. R. 1992 Tauro - Důlními smlazněst e. n. 128)	Objekt je zachován, v jedné části nadále probíhá kovovýroba. Druhá část slouží jako soukromé byty, část jako turistická ubytovna. Objekt prochází postupnou rekonstrukcí.	Navrhujeme vytvořit malé muzeum "tkalcovství" na Dražanské vrchovině.
67	panský dvůr		Protivanov			Obora - stodoly + je tam budova mlýna a pila (z poloviny 19. století) a slouží jako ubytovna, pod mlýnem by měla být stoupa ale asi to tam není		
66	sklárna	Skelná huť	Protivanov		1768	Sklařna byla založena v roce 1768, byla majetkem boskovického velkostatku a od roku 1849 byla pronajímána. Prvním nájemcem byl Samuel Reich, druhým od roku 1881 Filip Fischer a posledním nájemcem v letech 1911 a 1912 byl Viktor Weis z Boskovic. V roce 1841 zaměstnávala sklárna 25 osob. V roce 1910 poskytovala práci 40 zaměstnancům. Vinou neopatrného topiče sklárna v roce 1912 vyhořela. Sklárna lehla popelem, obytné budovy se podařilo zachránit. Znovuobnovení sklárny se již nepodařilo. Sklárna nezaměstnávala místní, ale pracovní síly odjinud. (3)		Zpracovat samostatnou studii "sklářství" na Dražanské vrchovině a vytvořit interpretační plán.

ID	typ objektu	název	vesnice	statut ochrany	vznik	Historie	Současný stav	Navrhované možnosti využití
81	vodní mlýn	Protivanovský mlýn (Hamerský mlýn)	Protivanov		1585	Připomínán je již od roku 1585. Podrobnější historii objektu nebylo možné v rámci rozsahu této studie zjistit. Doporučujeme provést speciální studii archiválií.	Objekt zachován, jako rekreační chalupa.	Navrhujeme zpracovat speciální studii "Historie vodních mlýnů", která by čerpała z dostupných archivních pramenů. Na základě toho pak zpracovat "mlýnářskou stezku vodních a větrných mlýnů v regionu" (publikace, naučná stezka, zážitkový balíček pro turisty).
68	výrobní sírupu		Protivanov		40. léta 19. století	v panském dvoře (čp. 16), zavedena ve 40. let 19. století, Ročně osm zaměstnanců vyrobilo z řepy a brambor asi 400 až 800 centů žlutohnědé sladké šťávy. (3)		
41	pivovar a sladovna	Račice	Račice		?	zrušen 1880 (8). Podrobnější historii objektu nebylo možné v rámci rozsahu této studie zjistit. Doporučujeme provést speciální studii archiválií.		Navrhujeme doplnit expozici v Muzeu pivovarnictví v Černé Hoře o část věnovanou pivovarům, lihovarům a palírnám (historie, současnost). Případně vytvořit stezku (např. pro cyklisty formou geocashingu - hledání starých pivovarů, lihovarů, palíren).
42	chemická továrna	Areál Chema	Rájec-Jestřebí		přelom 19. a 20. století	Soubor provozních budov rájecké chemičky za kolejištěm železniční stanice vpravo od stanice při příjezdu vlakem od Blanska, vpravo od okresní silnice z Č. hory - Bořitova do Rájce. Budovy pojednány ve stylu průmyslové architektury přelomu 19. a 20. století s prvky historismu a secese (nástřešní věžice, okenní oblouky, cihlová ostění oblouků, obvodová profilace tovarního komínu aj.) (19).	Budovy jsou stále funkční, výroba stále pokračuje.	
93	lihovar		Rájec-Jestřebí		1865	Založen v Jestřebí v r. 1865, tehdy patřil k nejmodernějším v Evropě, založen hrabětem Demblínem. Největší rozkvet měl koncem 19. století. Po roce 1883 jej koupila pražská akciová společnost, která závod přestavěla na průmyslový lihovar s rafinerií, rozšířila jej přístavbami a opatřila moderními stroji. Další modernizace proběhla v roce 1913 a 1942. V roce 1943 zřídil vlastní elektrárnu. Koncem okupace byl poškozen a přišel o zásoby lihu. Po válce zahájil výrobu 9.8. 1945, v následujících letech byl znárodněn. Postupně proběhla další modernizace a postupně rozšiřování výroby. V roce 1965 však došlo k jeho likvidaci a uvolněných prostorách byl zřízen nový výrobní podnik Chema n.p. (15).	V současnosti areál Chemy.	Navrhujeme doplnit expozici v Muzeu pivovarnictví v Černé Hoře o část věnovanou pivovarům, lihovarům a palírnám (historie, současnost). Případně vytvořit stezku (např. pro cyklisty formou geocashingu - hledání starých pivovarů, lihovarů, palíren).
44	pivovar	Rájec-Jestřebí	Rájec-Jestřebí		přelom 15. a 16. století	Tradice pivovarnictví v Rájci sahá pravděpodobně až do přelomu 15. a 16. století. Prameny svědčí o tom, že pivovar prosperoval již před rokem 1619 a byl až do 19. století jedním z hlavních zdrojů příjmů rájecké salmovské vrchnosti. Roku 1898 byl přestavěn a nově vybaven, včetně sladovny. r. 1924 prodán akciové společnosti Moravia (15). V dalších letech měl tyto vlastníky: 1948-1959 Středomoravské pivovary n.p., 1960-1974 Jihomoravské pivovary n.p. (30). Ještě v roce 1965 v něm bylo vyrobeno 50941 hl piva. Provoz byl zrušen v roce 1974 (12).		Navrhujeme doplnit expozici v Muzeu pivovarnictví v Černé Hoře o část věnovanou pivovarům, lihovarům a palírnám (historie, současnost). Případně vytvořit stezku (např. pro cyklisty formou geocashingu - hledání starých pivovarů, lihovarů, palíren).
43	sýpka	barokní sýpka	Rájec-Jestřebí			Budova sýpky pod zámekem, při okresní silnici z Blanska přes Rájcečko do Rájce vlevo před zámeckým pivovarem. Jednotráctová vícepodlažní budova s valbovou střechou (19).		
94	továrna na šamotové zboží a cihly		Rájec-Jestřebí		1907	Továrna vyrábějící šamot v Rájci-Jestřebí, Závod 01 - MKZ Šamotka, se využívala původně jako cihelna. Byla postavena v roce 1907 a pracovalo v ní asi 70 dělníků. V roce 1911 byla tato cihelna přebudována na výrobu šamotu. Po druhé světové válce byla výroba po znárodnění, vyhlášeném 28. 10. 1945, obnovena v podniku Moravské závody kaolinové a hlínné se sídlem v Blansku. Podnik navázal také na tradici zpracování formovacích písků. Od roku 1947 nastala etapa rozsáhlejší modernizace – byla vybudována nová administrativní budova závodu, šatny pro zaměstnance, závodní jídelna, rampa, příprava, zámečnické dílny a závod byl vybaven novými moderními lisy. V roce 1948 byly se podnik začlenil do struktury národního podniku Moravské keramické závody se sídlem v Brně, od roku 1950 pak v Rájci-Jestřebí. V listopadu roku 1949 došlo k rozsáhlému požáru továrny, kterým byla zničena celá hlavní dvoupatrová budova. Uchráněna zůstala kruhová pec, generátor a administrativní budova. V následujících třech měsících byl provoz přispěním zaměstnanců obnoven. Nejrozsáhlejší rekonstrukce zastaralého provozu započala v roce 1959 za plné výroby a v roce 1961 byla vybudována nová výrobní hala a tunelová pec. Výrobní kapacita závodu se zdvojnásobila. V roce 1971 byla šamotka plynofikována. V roce 1978, se podnik stal rozhodnutím ministerstva stavebnictví součástí Moravských šamotových a lupkových závodů se sídlem ve Velkých Opatovicích. Na základě žádosti vedení závodu v Rájci-Jestřebí rozhodlo ministerstvo výstavby a stavebnictví dne 29. března 1990, že dnem 1. dubna 1990 vznikly znovu Moravské keramické závody Rájec-Jestřebí (MKZ), které se v rámci první vlny privatizace staly od 6. 5. 1992 akciovou společností. Tato společnost byla členěna do pěti závodů: Závod 01 - Šamotka v Rájci-Jestřebí, Závod 02 - Žáruvzdorné hmoty v Rájci-Jestřebí s provozem v Lažánkách a Voděradech, Závod 03 - Doprava v Rájci-Jestřebí, Závod 04 - Těžba a úpravnictví v Dolní Lhotě s provozem v Nýrově, Rudici a Zbraslavci, Závod 05 - Tuhárna Svitavy. Podnik zrekonstruoval vlastní čistírnu odpadních vod. Další větší investice byla zahájena v únoru 1992. V průběhu roku byla zrekonstruována hala se třemi moderními vozokomorovými pecemi místo původních kruhových pecí. Další vozokomorová pec byla vybudována v roce 1995 a v roce 1994 byl realizován systém odprašnění výroby. Koncem 90. let provedla akciová společnost rekonstrukci přípravy hmot a obnovu lisovacích agregátů. Investováno bylo do moderních výrobních a technologií - výroba elektrických topných elementů a lehčených tvarovek Peril. Rozsáhlá investice byla realizována v roce 2005 - byla uvedena do provozu nová tunelová pec, která nahradil původní z roku 1961 (37).	Budovu vlastní Mendelova univerzita v Brně, ale v současnosti nemá stálé využití.	
101	upravené koryto Svitavy	2 koryta, dubové desky	Rájec-Jestřebí			Rod Salmů v 19. století z důvodu regulace průtoku Svitavy směrem k jejímu průmyslovému využití vybudoval tzv. "výdřevu" - vyložení koryta dubovými deskami a kůly.	Výdřeva koryta Svitavy se skutečně v určitém rozsahu zachovala - ale jedná se víceméně o zbytky. Viditelné jsou dnes kůly a zbytky desek - např. z hráze mezi řekou Svitavou a rybníkem Klímšák.	
92	vodní elektrárna		Rájec-Jestřebí		1906-1909	Elektrárna ve středu obce na levobřežním náhonu řeky Svitavy byla založena majitelem panství starohrabětem Salmem-Reifferscheidtem ve letech 1906-1909. Dodávala elektrický proud do společné sítě spolu s elektrárnami v Blansku-Salmově mlýnu a v Blansku-Dolní Lhotě. Z movitého strojního zařízení byla donedávna pozoruhodná vertikální kašnová Francisova turbína značky Prokop (výrobek proslulé pardubické mlýnářské továrny Josefa Prokopa synové a vdova, pozdějších Továren mlýnských strojů Pardubice). Kašnové vertikální turbíny byly typické pro moravské toky o malých spádech vody (do pěti metrů). (12). Elektrárna zásobovala obec až do r. 1947, kdy byly obce Rájec i Jestřebí připojeny na síť Západosmoravských elektráren. (15)	Součást areálu ČKD TURBO TECHNICS s.r.o., kde se probíhá výroba a opravy vodních turbin	
47	větrný mlýn	větrný mlýn u č.p. 192	Rozstání	kulturní památka	1874	Větrný mlýn holandského typu u zemědělské usedlosti čp. 192 a 178, vpravo od okresní silnice z Rozstání do Otínovsi. Vybudován roku 1874, mlýnský provoz byl zastaven roku 1922. Bez větrných lopat, a mlýnského strojního zařízení. Přilehlá zástavba po renovacích. Mlýn ztratil znaky technické stavby (19). Válcová stavba vyzděná z lomového kamene, je ukrytá v komplexu staveb bývalé hospodářské usedlosti na severovýchodním konci obce. Trojpodlažní válcová stavba má průměr 8 m, mocnost kamenných zdí se pohybuje okolo 1 m. V každém podlaží prorážela kamenné zdivo trojice malých obdélkových okének, umístěná nad sebou. Stropy byly původně trámové. Mlýn měl dva segmentově zaklenuté vchody a kdys šindelovou střechu (12).	Mlýn je dnes bez lopat a vnitřního zařízení. Současný majitel provádí na bývalé mlýnské budově rekonstrukci, při níž byla na cihlový věnc posazena kuželová střecha. Prohlídka není možná	

ID	typ objektu	název	vesnice	statut ochrany	vznik	Historie	Současný stav	Navrhované možnosti využití
45	vodní mlýn	Panský mlýn	Rozstání		1371	První zmínka je z roku 1371 – záznam o prodeji dvora v Rozstání s příslušenstvím. Od té doby zůstal mlýn u panství rájeckého, i když od r. 1618 vesnice patřila do plumlovského panství. Jako jediný rozstánský mlýn byl „panský“. Až do roku 1883 byl veden v pozemkových knihách obce Kulířova, terpeve toho roku byl překatastrován do Rozstání. Nejstarší nájemci mlýna jsou známí z drahanských matrik. Byli to Jakub Jelínek, který zemřel 1708, po něm Pavel Jelínek a Běta, kolem r. 1724 Mikuláš Zukal, r. 1726 František Zukal, který pak přešel na vrchnostenský mlýn v Holštejně. Roku 1750 zakoupil mlýn do dědičného pachtu Antonín Hřebíček od majitelky panství Charlotty, ovdovělé říšské hraběnky z Rogendorfu. Antonín Hřebíček popustil mlýn Janu Hřebíčkově, který jej r. 1753 prodal Cyrilu Zukalovi z Holštejna. Od té doby patří mlýn rodině Zukalů, až do roku 1881, kdy jej vdavkem získal Rudolf Kouřil. Ten koupil od vrchnosti i blízký rybník. Roku 1883 byl mlýn převeden do katastru Rozstání jako číslo 186. Roku 1912 mlýn koupil Josef Vintr z Doubravice, r. 1924 František Konečný, r. 1929 František Králíček (40). Novodobou historií objektu nebylo možné v rámci rozsahu této studie zjistit. Doporučujeme provést speciální studii archiválií.	Objekt zachován, včetně zařízení a přílehlého mlýna. Soukromý majetek.	Navrhujeme zpracovat speciální studii "Historie vodních mlýnů", která by čerpala z dostupných archivních pramenů. Na základě toho pak zpracovat "mlýnářskou stezku vodních a větrných mlýnů v regionu" (publikace, naučná stezka, zážitkový balíček pro turisty).
46	vodní mlýn	Rozstánský vodní mlýn (Horní) - Podskalský	Rozstání		1590	V roce 1590 byla jeho majitelkou Dor. Havlová, r. 1657 Vitek Buršů, r. 1667 a 1675 Matěj Palatka. Mlýn pak přešel na několik desetiletí do majetku rodiny Šmehlikovy, z níž první byl původně mlýnářem v Nivě (Hartmanicích). Roku 1799 mlýn koupil Franc Zukal i s pilou, v majetku Zukalů byl až do r. 1895. Od té doby mlýn měnil své majitele. Byli jimi r. 1896 Fr. Bezděk., r. 1898 Klement Weber, r. 1900 Frant. Novotný, r. 1901 Josef Vodička, r. 1902 Frant. Kunc, r. 1902 Antonín Plíhal z Rosic, r. 1912 Hynek Plíhal, r. 1920 Joachim Skalický, r. 1921 Rudolf Skalický, r. 1922 Jan Zachar, r. 1928 Čeněk Drastich a od r. 1932 František Grajcar. Postupem doba byly od mlýna odprodány skoro všechny pozemky. Mlýn měl 2 složení a pilu (40). Novodobou historií objektu nebylo možné v rámci rozsahu této studie zjistit. Doporučujeme provést speciální studii archiválií.	Objekt bohužel podléhá devastaci, v současné době lze nalézt jenom ruiny jednotlivých domů. Současní majitelé se pokouší o renovaci. U mlýna jsou patrné zbytky hráze bývalého rybníka.	Navrhujeme zpracovat speciální studii "Historie vodních mlýnů", která by čerpala z dostupných archivních pramenů. Na základě toho pak zpracovat "mlýnářskou stezku vodních a větrných mlýnů v regionu" (publikace, naučná stezka, zážitkový balíček pro turisty).
57	vodní mlýn	Krupník	Rozstání- Baldovec		1800	Roku 1800 nechala obec 20 sáhů obecných pastvin, aby na nich František Zukal zbudoval budovy o 1 světnici a 1 mlýnském složení na vlastní náklad. Krupník byl součástí baldovského mlýna, patřil k němu až do roku 1902, kdy jej koupil Alois Slouka z Lipovce. Roku 1939 připadl dceři Amálii, provdané za Rudolfa Zukala. Krupník vyhořel v roce 1946. Novodobou historií objektu nebylo možné v rámci rozsahu této studie zjistit. Doporučujeme provést speciální studii archiválií.	Objekt zachován, slouží jako správní budova přílehlého lomu. Nedaleko je zachována i část náhonu.	Navrhujeme zpracovat speciální studii "Historie vodních mlýnů", která by čerpala z dostupných archivních pramenů. Na základě toho pak zpracovat "mlýnářskou stezku vodních a větrných mlýnů v regionu" (publikace, naučná stezka, zážitkový balíček pro turisty).
98	kovárna		Rudice		19. století	Posledním kovářským mistrem byl Fr. Nejezchleb. (6)	Dnes zámečnická dílna.	
56	špýchar	studená sýpka u čp. 2 (barokní špýchar)	Rudice		?	Ve dvoře čp. 2 u Kocmanů. Velmi stará čtvercová kamenná stavba, která bývala používána na skladování. V současné době je to jediná původní a patrně nejstarší stavba v obci. (6)	Objekt je na soukromém pozemku, chátrá.	
82	těžba žáruvzdorných písků a jílu	Důl Niva	Rudice		poč. 20. století	Na Nivě byly počátkem století (po skončení těžby železných rud) těženy slévárenské pisky a žáruvzdorné jíly rudických vrstev v jedné z nehlubších šachet v okolí udice s hloubkou okolo 85 m. Pro dopravu těžného materiálu z hlubin byl na Nivě v provozu parní stroj. V polovině dvacátého století prošlo rudické hornictví změnou technologie těžby. Po celé období první republiky byla těžba rudických vrstev prováděna hlubinným způsobem. Z ekonomických důvodů se po válce přešlo na povrchový způsob dobývání. V roce 1962 byl na Nivě vyhlášen dobývací prostor s názvem prostor Rudice I. (důl Niva) s plochou téměř 13 ha. Těžbou vrstev v jámovém lomu provozoval podnik Moravské samotové a lupkové závody, jehož pokračovatelem jsou moravské keramické závody, a.s. se sídlem v Rájci-Jestřebi. Činnost v lomu definitivně skončila roku 1992, kdy byla provedena technická rekultivace vytěženého prostoru (35).	Jáma je zavazena hlušinou a pouze nepatrné jezírko na okraji lesa je ným dokladem hornické činnosti na Nivě (35). Podrobnosti o rozmístění jednotlivých lokalit v publikaci Cesta železa Moravským krasem a stejnojmenné naučné stezce (35).	Lokalita je již zahrnuta v interpretační projektu "Cesta železa moravským krasem" (publikace, naučná stezka). Bylo by vhodné motiv "zpracovávání železa" využít i pro další rozvoj cestovního ruchu.
83	těžba žáruvzdorných písků a jílu	Černé hlíny	Rudice		počátek 20. století	Od počátku 20. století do roku 1962.	Po ukončení těžby se zde vytvořilo jedno z největších rudických jezírek. Krajinný ráz v okolí Rudice je dotvářen vznikem řady malých jezírek, která vznikla v průběhu 19. a 20. století postupným opuštěním dolů. Po ukončení těžby se v uměle vytvořených prohlubních, většinou s podzemním pokračováním (dnes již většinou zavalených) ve formě šachet a štol, zadržovala dešťová voda. Rudická jezírka pak vytvářejí velmi cenné přírodní biotopy (35). Podrobnosti o rozmístění jednotlivých lokalit v publikaci Cesta železa Moravským krasem a stejnojmenné naučné stezce (35).	Lokalita je již zahrnuta v interpretační projektu "Cesta železa moravským krasem" (publikace, naučná stezka). Bylo by vhodné motiv "zpracovávání železa" využít i pro další rozvoj cestovního ruchu.
84	těžba žáruvzdorných písků a jílu	Panské boudy	Rudice		počátkem 20. století	Lokalita vznikla vytažením ložiska rudických písků a jílu. Má podobu prohlubně se strmými svahy o rozměrech přibližně 100x130 m, hloubka dosahuje cca 15 m. Ve dnu sníženiny je zachováno typické jezírko po staré těžbě. V těsné blízkosti starého dolu můžeme narazit na ústí propadeného jícnu staré šachty. Má průměr 2 m a hloubku cca 3m. Stará šachta byla hloubena pravděpodobně na začátku století, kdy zde bylo v provozu 7 šachet (35). V tomto místě stávaly i dřevěné stavební objekty související s těžbou (odtud název) (36).	Podrobnosti o rozmístění jednotlivých lokalit v publikaci Cesta železa Moravským krasem a stejnojmenné naučné stezce (35).	Lokalita je již zahrnuta v interpretační projektu "Cesta železa moravským krasem" (publikace, naučná stezka). Bylo by vhodné motiv "zpracovávání železa" využít i pro další rozvoj cestovního ruchu.
89	těžba železných rud	U Kapličky	Rudice		počátek 19. století	Probíhala zde hlubinná těžba železných rud a žáruvzdorných jílu. Šachty dosahovaly hloubky kolem 60 m. V roce 1900, tedy po ukončení těžby železných rud, jsou na této lokalitě popisovány jen tři funkční šachty na hlínky a jíly rudických vrstev. Začátkem čtyřicátých let 20. století zde byl otevřen povrchový důl s krátkou těžbou (36).	Malá těžná jáma je dnes zatopená. Jezírko je obklopeno haldou hlušiny nepravidelného tvaru. V lesa vlevo nad jezírkem se nachází řada pinek a krasových závrtů.	Lokalita je již zahrnuta v interpretační projektu "Cesta železa moravským krasem" (publikace, naučná stezka). Bylo by vhodné motiv "zpracovávání železa" využít i pro další rozvoj cestovního ruchu.
88	těžba železných rud	Důlní pole Hlubina na Žegrově	Rudice		druhá polovina 19. století	Důlní pole bylo součástí důlní míry Obec Rudice propůjčené v roce 1908. Ve své jižní části zasahovalo do důlní míry Rudické obecní pastvíska. Důlní pole bylo postupně těženo jámami Barbora I.-VIII. Vrchol rozkvětu těžby na Hlubině probíhal mezi léty 1875 - 1890. Hlubina dává velmi kvalitní železné rudy. Těžba byla ukončena v roce 1893 (35).	Podrobnosti o rozmístění jednotlivých lokalit v publikaci Cesta železa Moravským krasem a stejnojmenné naučné stezce (35).	Lokalita je již zahrnuta v interpretační projektu "Cesta železa moravským krasem" (publikace, naučná stezka). Bylo by vhodné motiv "zpracovávání železa" využít i pro další rozvoj cestovního ruchu.

ID	typ objektu	název	vesnice	statut ochrany	vznik	Historie	Současný stav	Navrhované možnosti využití
90	těžba železných rud	Novinky	Rudice		19. století	Nezalesněná část SZ od obce Rudice, kde se nachází zbytky po hlubinné těžbě železných rud rudických vrstev. Ve středu Novinek se nachází skupina několika jezírek - starých zatopených šachet. Nejhlubší šachta s označením Hugo byla hloubková 140 m.	Podrobnosti o rozmištění jednotlivých lokalit v publikaci Cesta železa Moravským krasem a stejnojmenné naučné stezce (35).	Lokalita je již zahrnuta v interpretační projektu "Cesta železa moravským krasem" (publikace, naučná stezka). Bylo by vhodné motiv "zpracovávání železa" využít i pro další rozvoj cestovního ruchu.
48	větrný mlýn	Větrák	Rudice	kulturní památka	1865	Válcový větrný mlýn postavený roku 1865 v trati Tumperk se nachází na jihovýchodním okraji obce. V roce 1922 byla provedena oprava mlýna, spojená s výměnou 10 m dlouhé modřínové hřídele. V roce 1925 byly při bouři zničeny větrné lopaty. Větrné kolo již majitel neopravil a mléčící zařízení přestavěl. Od roku 1929 fungoval mlýn pouze na elektrický pohon. Roku 1941 byl mlýn protektorátními úřady zaplombován a po válce, v roce 1945, v něm bylo zrušeno mlýnářské právo. V roce 1968 měl mlýn na obvodu zdíva 17 trhlín a z interiéru zmizelo již veškeré strojní vybavení. V roce 1960, dle darovací listiny, nabyl vlastnického práva Okresní národní výbor Blansko. Od roku 1968 se začali o mlýn starat manželé Vaverkovi z Brna. Byla natřena střecha a postaven vikýř, vytažen borovicový hřídel a upevněny lopaty (35). Válcové tělo mlýna, kryté hladkou fasádou, je postaveno z lomového kamene. Průměr třípodlažní budovy činí 9,2 m, zdi mají výšku 7,5 m a při zemi dosahují mocnosti až 1,35 m. Kolem okenních otvorů (v přízemí čtvercových, jinak obdélných) je ostění z hladké omítky. Šindelová střecha kuželového tvaru spočívá na dřevem obedněném věnci a má typický vodorovný hřeben. V interiéru se zachovaly trámové stropy (12).	Od roku 1994 je v objektu umístěna muzeální expozice (ukázka bydlení mlýnáře, v horních podlažích expozice speleologie, hutnictví a mineralogie) a Informační centrum CHKO Moravský kras. Při budově mlýna je ukázka vybavení těžební jámy, rekonstruovaná vápenická pec, mlíř a geologický park. V přízemí je shromážděna část bytového vybavení z konce 19. a 20. století. První podlaží se věnuje rudickým vrstvám a poutavým nálezům z nich. Druhé podlaží se věnuje jeskyním a jeskyňářům.	
49	větrný mlýn	větrný mlýn	Ruprechtov	ochranné pásmo	1873	Zděný větrný mlýn byl uprostřed na vodu chudé Dražanské vysočiny vystavěn roku 1873 místním rolníkem Cyrilem Wágnerem a dalšími dvěma společníky. Cyril Wágner byl vyučeným strojníkem a po nabytí zkušeností na vandru realizoval přestavbu původního klasického mlýnského zařízení, které bylo zničeno větrnou smrští roku 1882, novým účinnějším pohonným systémem. Nejprve zhotovil funkční model celého zařízení opatřený dvojicí kormidel, dále zhotovil dřevěné modely ozubených převodů, podle nichž byly zhotoveny odlitky strojrnou Wichterle & Kovářik v Prostějově. Technologické zařízení mlýnice bylo zhotoveno z tradičního konstrukčního materiálu, tedy ze dřeva. Instalace turbiny přinesla zhruba zdvojnásobení množství zpracovaného meliva. V roce 1890 byl motor opět zničen vichřicí. Nově instalovaný systém byl ukotven v nově přestavěném objektu mlýna. Tato akce finančně zruinovala původního majitele - mlýnáře, a tak roku 1894 převzal mlýn R. Gottwald, který jej již roku 1905 odprodal svému bratru Antonínu. Ten, spolu s dalším bratrem Arnoštem, instaloval zařízení pily, také na větrný pohon. Po úmrtí Ant. Gottwalda roku 1917 se vystřídal o držení mlýna několik majitelů. Od roku 1940 vlastnil mlýn J. Tesař, od roku 1941 byl mlýn spravován Wehrmachtem v rámci zabraní severní části vyškovského okresu říšskoněmeckou vojenskou správou pro potřeby stělnice. Po roce 1945 opět převzal mlýn J. Tesař, který byl nucen po úmru 1948 s celou rodinou Ruprechtov opustit. Objekt mlýna byl příležitostně využíván různými složkami, obec se pokusila bezvýsledně o renovaci mlýna. Větrná turbina byla vlivem povětrnosti značně zdevastovaná a prakticky zničená. Situace pro uchování mlýna se příznivě změnila po restituci objektu manželé Sládkovými, kteří od roku 1993 zahájili obnovu této významné technické památky. Součástí renovace byl průzkum dokumentace provedený J. Jarošem a posléze rekonstrukce samotné větrné turbiny. Nově zhotovené oběžné kolo bylo osazeno 4. 1. 1995. Vnitřní technologické zařízení, kterým byla původně tři mléčící složení poháněná královskou hřídelí procházející třemi podlažními mlýna, nebylo obnoveno. Halladayova turbina má svůj původ v osobě svého vynálezce a konstruktéra Daniela Halladaye ve Spojených státech, kde v rozmezí let 1854-77 vyvinul řadu modifikací tohoto větrného motoru. Na rozdíl od podobných konstrukcí bylo oběžné kolo turbiny vybavené žaluziemi rozděleno do několika sektorů. Nastavení žaluzií na vítr mohlo být ovládáno buď ručně po-mocí táhel, nebo automaticky pomocí pružin v závislosti na síle větru. Výkon větrného motoru nového typu byl několikanásobně vyšší než u větrného mlýna vybaveného klasickými křídly. Oběžné kolo turbiny dosahuje průměru 10 m, má hmotnost 2 t a otáčí se ve výši 16 m. Ruprechtovská Halladayova turbina je unikátem evropského významu. Zachovala se u nás jako jediná. Podobná konstrukce se nezachovala nikde jinde ve světě. Turbina svého času představovala nejprogressivnější konstrukční řešení v oboru. Z hlediska účinnosti a pravidelnosti ji předchýlily a následně konstrukce užívající mnohalopátkové systémy Eclipse (12).	Objekt dnes slouží k obytným účelům. Po domluvě je možné si zajistit exkurzi.	
55	objekt k bydlení	venkovská usedlost - Senetářov	Senetářov	kulturní památka		Tradiční hliněný dům č.p. 32 s doškovou střechou, typická lidová architektura na Dražanské vrchovině. V objektu se nachází expozice tradičního bydlení a perleťářství, které bylo v této oblasti hojně rozšířeno od 19. století. Ve 30. letech 20. století domácí perleťářství postupně zaniklo, tradice výroby knoflíků však v Senetářově pokračovala ve výrobním družstvu Chemoplast a knoflíky z umělých hmot se zde vyráběly až do začátku 80. let 20. století.	Objekt je po komplexní rekonstrukci s novou expozicí perleťářství.	
50	seník	seník	Senetářov		19. století	Doklad lidové architektury z 19. století.	Objekt v dezolátním stavu, pokud nebude ošetřen, bude zničen.	Nejprve zachránit objekt jako takový.
51	vodní mlýn		Sloup		před 1843	Mlýn měl v roce 1843 průměrnou produkci mouky 500-600 měříc ročně, od roku 1748 zpracovávala i dřevinu na katru. V roce 1892 byl u mlýna postaven rybník (1). Podrobnější historii objektu nebylo možné v rámci rozsahu této studie zjistit. Doporučujeme provést speciální studii archiválií.	Objekt zachován, bez vybavení, v soukromém vlastnictví.	Navrhujeme zpracovat speciální studii "Historie vodních mlýnů", která by čerpala z dostupných archivních pramenů. Na základě toho pak zpracovat "mlýnářskou stezku vodních a větrných mlýnů v regionu" (publikace, naučná stezka, zážitkový balíček pro turisty).
52	vápenná pec		Šošůvka			Obec má dávnou tradici výroby vápna z místních vápenců. Před blížkým hradem Holštejnem byla zjištěna archeologickým výzkumem zadlabaná středověká vápenická pec se dvěma tahovými kanály. V okolí se nalézá několik šachtových vápenických pecí, z nichž Malá Dohoda a Velká Dohoda jsou dosud v provozu. Vápenka, která stojí poblíž rozcestí na Šošůvku pod velkým stěnovým vápencovým lomem 200 m od silnice Sloup-Ostrov u Macochy, je asi nejstarší zachovanou vápenkou Moravského krasu. Jde o jednoduchou šachtovou pec na smíšené topení. Podnoží i mostek již chybí, pec je ve špatném stavu a dochází k opadu zdíva kolem vyběracích otvorů (12).		Navrhujeme zpracovat speciální studii "Historie vápenictví na Dražanské vrchovině a v Moravském krasu". Na základě toho zpracovat publikaci a vytvořit interpretační plán.
53	vodní mlýn		Vysočany-Housko		1926	Původní první mlýn byl velice malý a stál mezi stavbou domku Zouharových a domkem mlýnáře. Ve mlýně byl šrotovní kámen o rozměrech 1 metr x 1 metr a byl poháněn vodním kolem s dolním přívodem vody. Voda, která ho poháněla, byla přiváděna z horního konce Houska, od lípy při vjezdu do Houska. Voda se přiváděla na vodní kolo, které pohánělo šrotovník. Šrot byl přesíván v sítu kuželovitého tvaru, které bylo natřásáno vačkou. To byl původní mlýn. Nový mlýn byl budován panem Králem po 1. světové válce. Mlýn měl již namyšlený s vodním kolem s vrchním náhonem. Nakonec dostal od hraběte Salma povolení k překopu silnice, ale musel jít hluboko, aby tam mohl být i čep, pro spodní vypouštění rybníka při lovu ryb. Rybník byl do té doby vypouštěn jen horním stavidlem a ryby se musely chytat při lovu do sítí. Hrabě Salm mu přispěl také finančně na práce při provádění překopu a po ukončení prací, při oslavách ve mlýně, dostal od hraběte tak zvané „Vodní právo“, které ho opravňovalo používat vodu z rybníka a s ní také hospodařit. Musel se také o rybník starat a hlídat ho, aby se neztrácely ryby, které se lovily jednou za čtyři roky. Po výlovu se oslavovalo již v novém mlýně. A tak začal život mého tatínka jako mlýnáře v Housku. Mlýn byl dán do plného provozu jako elektrovodní mlýn v roce 1926. Elektrický regulátor udržoval stále otáčky mlýna. Na tu dobu to byl kvalitní a moderně postavený mlýn. Do houskovského mlýna se dávalo na mletí obilí nejen z Molenburka a Houska, ale z celého širokého okolí (14). Podrobnější historii objektu nebylo možné v rámci rozsahu této studie zjistit. Doporučujeme provést speciální studii archiválií.	Objekt zachován, mlýnice přestavěná na hospůdku. V soukromém vlastnictví.	Navrhujeme zpracovat speciální studii "Historie vodních mlýnů", která by čerpala z dostupných archivních pramenů. Na základě toho pak zpracovat "mlýnářskou stezku vodních a větrných mlýnů v regionu" (publikace, naučná stezka, zážitkový balíček pro turisty).

ID	typ objektu	název	vesnice	statut ochrany	vznik	Historie	Současný stav	Navrhované možnosti využití
54	pila		Vysočany-Molenburk		1939	<p>V roce 1939 začal v Molenburku se stavbou pily Adolf Král. Vlastní pilnice byla postavena na pilířích, a pod ní se ručně musela vykopat sklepní část pily, kde zasahovala část strojovny a kde padaly piliny z pořezu dřeva. Pila měla rozměry 8,5 m x 12,5 m a celý pozemek měl 4.000 čtverečních metrů. Na pilu navazoval obytný dům s kanceláří a další menší dřevěné kůlny. Tak jak se píše v kronice, v červenci jim vichřice odnesla střechu a část pily se zřítíla. Původní stavitel se již nechtěl znovu do obnovy pily dát, ale tatínek Král a Němec, otec manželky, rozhodli, že se pila musí obnovit. Na začátku války byla již pila v provozu a ve válce se řezivo dodávalo do Říše firmě „Müller“. V roce 1944 se museli jako spousta jiných, kteří v Molenburku ještě zůstali, také vystěhovat. Odstěhovali se do Kunštátu. Na pilu byl nasazen Němec a vyráběly se tam ve velkém figuríny na střešnice pro vojáky Říše. Již první den po válce se původní majitel na pilu vrátil a obnovil provoz pily. V roce 1947 koupil nový katr, rychloběžku z Královopolské strojírny. Ke konci roku 1948 byla jeho pila začleněna k lesnímu závodu a potom k JZD. Po určité době pan Král nastoupil do zaměstnání v Blansku a provoz pily se zastavil.</p> <p>V roce 1992 Adolf ukončil zaměstnání v Uhelných skladech v Blansku a obnovil provoz pily. Postupně měl až 11 zaměstnanců. Po několika letech se mu zhoršilo zdraví a tak provoz ukončil (v roce 1996) (14).</p>	Molenburk 111 (místo podnikání)	